

# RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1881.            Andra Kammaren.            N:o 29.

Torsdagen den 24 Mars, e. m.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 12, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Åttonde hufvudtitel.

I ordningen förekom

*Punkten 28,*

som bifölls.

*Punkten 29:*

Uti särskilda inom Riksdagen väckta motioner hade Herrar *C. Ekström* (motion N:o 21 i Första Kammaren) och Friherre *A. E. Nordenskiöld* (motion N:o 75 i Andra Kammaren) föreslagit, att till uppförande vid Karolinska mediko-kirurgiska institutet, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med endera af de utaf Arkitekten *F. G. A. Dahl* uppgjorda, uti Ecklesiastikdepartementet förvarade alternativa ritningar, af en ny byggnad, afsedd att innehålla tjenliga lokaler för institutets anatomiska, histologiska, fysiologiska, hygieniska samt farmakologiska institutioner och samlingar, måtte beviljas ett anslag af 315,000 kronor samt deraf anvisas 100,000 kronor att utgå under år 1882.

*Om uppförande af en ny byggnad för Karolinska institutet.*

Utskottet hade i anledning af dessa motioner hemställt, att desamma icke måtte för närvarande till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan uppläsning skett af denna hemställan, mot hvilken reservation inom Utskottet afgifvits af Herrar *L. Nordenfelt*, Grefve *C. Beck-Friis*, Friherre *F. von Essen*, Grefve *S. Lagerberg*, *K. O. Ljungqvist*, *J. Widén*, *J. E. Gavelius* och Grefve *A. Piper*, anförde

*Andra Kammarens Prot. 1881. N:o 29.*

*Om upp-  
förande af  
en ny bygg-  
nad för  
Karolinska  
institutet.  
(Forts.)*

Friherre Nordenskiöld: Herr Talman! Mine Herrar! Den motivering, med hvilken Stats-Utskottet beledsagat sitt afstyrkande af de af mig och Herr Ekström väckta motioner om anslag för uppförande af en ny byggnad för Karolinska institutet, är hållen i en så välvillig ton och erkänner så fullständigt behöfvat af den af oss föreslagna nybyggnaden, att jag tror mig icke behöfva här vidare motivera vårt förslag. Det enda skäl Utskottet för sitt afstyrkande anført är, att förslaget framkommit från enskilda motionärer och icke från Kongl. Maj:t, och att genom bifall till förslaget en rubbning skulle uppstå i den af regeringen uppgjorda statsregleringen. Då emellertid, sedan ärendet senast förevar till behandling hos Kongl. Maj:t, ganska väsentliga förändringar i statsregleringen vidtagits dels genom afslag å begärda anslag till betydliga belopp, dels ock genom höjande af de beräknade statsinkomsterna, torde detta skäl få anses hafva förlorat sin egentliga betydelse. Jag vågar derföre till Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet vördsamt ställa den frågan, huruvida regeringen under sålunda inträdda förändrade förhållanden har något emot att förslaget godkännes, oaktadt det framkommit från enskild motionär, eller om Herr Statsrådet anser ärendet böra hvila i och för vidare utredning.

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet Herr Statsrådet Hammar skjöld: På den af den föregående talaren till mig framställda fråga är det mig så mycket lättare att svara, som jag icke någonsin hyst den ringaste tvekan om riktigheten af den af Utskottet i dess motivering uttalade åsigt, att nemligen motionen afser »ett stort och oafvisligt behof, väl förtjent att i den närmaste framtiden tillgodoses.» Om regeringen detta oaktadt icke för innevarande Riksdag framlagt någon proposition i ämnet, har det varit af det skäl, hvars giltighet äfven jag af fullaste hjerta erkänner, att man velat undvika att detta år begära stora anslag till påbörjande af nya dyrbara byggnadsföretag, emedan man framförallt ville söka, så vidt möjligt, nedbringa Statskontorets skuld till Riksgäldskontoret. Men om Riksdagen, i betraktande af de af Riksdagen redan vidtagna förändringar i statsregleringen, skulle finna skäl bifalla motionen, kan jag, med den uppfattning jag har af behöfvets verklighet, icke annat än med tillfredsställelse helsa ett sådant beslut.

Herr Hammarberg: Efter att hafva temligen omsorgsfullt genomläst alla de motioner, som under innevarande riksdag väckts inom denna Kammare, tänkte jag för mig sjelf, att, om, såsom vanligt, flertalet af dessa motioner blefve afstyrkta, detta sannolikt icke skulle blifva händelsen åtminstone med denna af Herr Ekström och Friherre Nordenskiöld väckta motion. Jag ansåg nemligen densamma vara så väl motiverad, dess ämne så viktigt och det i motionen framhållna behöfvat så påträngande, att ett afslag icke gerna vore möjligt. Det enda skäl, som jag kunde tänka mig för ett sådant afslag, var den ekonomiska ställningen i landet, men då Friherre Nordenskiöld vid denna riksdag väckt två motioner om afhjelpande af högst påträngande behof, så tänkte jag att åtminstone den ena

kunde hafva utsigt att vinna bifall. Kom så frågan om byggande af pansarfartyget, hvartill Kongl. Maj:t hade äskat ett icke obetydligt anslag. Denna fråga föll, ehuru jag erkänner att jag icke med min röst bidrog dertill, men jag tröstade mig dermed, att derigenom hade det ekonomiska skälet, att tillgångar icke funnes till att afhjelpa ett så trängande behof, som det ifrågavarande, i väsentlig mån förlorat sin betydelse. Under sådana förhållanden var det ju naturligt, att jag icke utan stor förvåning inhemtade Utskottets utlåtande rörande denna punkt; det hade samma verkan som en skopa kallt vatten på ett varmhjertadt förslag.

De skäl, Utskottet anfört för sitt afstyrkande, äro emellertid så egendomliga, att man sannerligen icke vet, huru man skall uppfatta dem. Ty, oakadt Utskottet erkänner vigten och nödvändigheten af den föreslagna byggnaden, äfvensom att Kongl. Maj:t redan en gång framlagt förslag i denna fråga, så förklarar Utskottet att, efter-som icke Kongl. Maj:t till denna Riksdag inkommit med förslag i ämnet, Utskottet icke kan förorda motionen. Man må väl då kunna fråga: huru många gånger skall Kongl. Maj:t inkomma till Riksdagen med förslag i en fråga, innan den skall vinna Riksdagens bifall? Nu har Kongl. Maj:t en gång väckt ett förslag i ämnet och Riksdagen har afslagit det, hvad är då naturligare än att frågan återupptages?

Jag anser, mine Herrar, att frågan är af så stor vikt och betydelse, att den icke gerna bör falla. Vi hafva många stora och för landets utveckling viktiga frågor att behandla, men få kunna i betydelse jämföras med denna. Ty det gäller här helsans befordrande, det gäller att uppfostra landets läkare, hvilka skola vårda icke blott den nuvarande generationens, utan äfven kommande generationers helse, och jag ber att här få erinra om Thorilds ord: »helsan är allt, allt; allt är intet, om intet är helsan.» Denna omständighet torde i och för sig vara tillräckligt skäl att bifalla motionen, och jag vågar derföre, mine Herrar, i förtröstan på att Kammaren hyser samma åsigt som jag, yrka afslag å Utskottets betänkande och bifall till motionen.

Herr Arfwedson: Icke heller jag hyser något tvifvel om behöfligheten af ifrågavarande lokalers utvidgning, och jag skulle derföre gerna vilja förorda bifall till motionen i fråga. Men det är en omständighet, som hos mig framkallar betänkligheter deremot. Bland de institutioner, som äro afsedda att inrymmas i den blifvande byggnaden, förekommer äfven den *fysiologiska*, och om denna institution liksom om de öfriga får man uti en här utdelad skrift, som jag har i min hand, åtskilliga upplysningar. Det står här, bland annat: »fysiologien kräfver, med den utveckling vetenskapen numera vunnit, lokaler för en mängd olikartade undersökningar, vid hvilka de mest olika metoder — — — — — komma till användning.» Härom kan jag naturligtvis icke döma, emedan jag icke är förfaren i sådana saker. Men jag fäster mig vid hvad som förekommer längre fram i skriften. Der står: »En mycket betänklig olägenhet härflyter dessutom af husets dåliga beskaffenhet, i det nemligen bjelklagen äro så svaga, att den nästan ständiga, af hvarje steg på de svigtande golf-

*Om upp-  
förande af  
en ny bygg-  
nad för  
Karolinska  
institutet.*  
(Forts.)

Om uppförande af en ny byggnad för Karolinska institutet.  
(Forts.)

ven framkallade skakningen, som deraf är en följd, i hög grad försvårar de  *fina observationer och experimentela operationer*, hvilka krävas af så många fysiologiska undersökningar.» Här läser man, som jag tycker, utan svårighet mellan raderna, att det är fråga om de s. k. vivisektionerna, och då jag för min del måste på det bestämdaste ogilla denna forskningsmetod, så kan det icke väcka förundran, att jag icke vill bidraga till beredande af lokaler för detta slags arbete. Jag finner i denna punkt bekräftelse på min farhåga, att, om blott tidsenliga lokaler erhållas, skola dessa vivisektioner äfven i vårt land taga samma fart, som i de flesta andra länder, i synnerhet under de senare åren, blifvit fallet. Jag vill icke vara med om att stärka golfvet i det rum, der dessa observationer företagas; jag skulle snarare vilja göra det så osäkert, att man icke vidare vågade beträda detsamma.

Detta är skälet, hvarför jag icke kan vara med om beviljande af ett anslag för ett ändamål, som jag i öfrigt finner behjertansvärdt; och då det icke är praktiskt att framkomma med något förmedlingsförslag, ser jag mig nödsakad att yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Liss Olof Larsson: Då jag icke deltagit i denna frågas behandling inom Utskottet, ber jag att nu få yttra några ord.

Det är mycket antagligt att jag skulle kommit till samma resultat som Utskottet äfven om jag deltagit i ärendets behandling derstädes, ty man kunde der knappast komma till något annat. Men efter det yttrande, som nyss fälts från statsrådsbänken, ställer sig frågan något annorlunda, och det gör, att jag nu kommer att tillstyrka bifall till motionen.

Då jag läste Friherre Nordenskiölds motioner dels om uppförande af en byggnad för Karolinska institutet och dels om Serafimerlasarettets om- och tillbyggnad fann jag för min del dessa motioner vara bland de mest behjertansvärda af de förslag, som vid denna riksdag blifvit väckta. Måhända kommer detta sig derföre, att jag varit i tillfälle att se, hvartill dessa inrättningar gagna mer än flera andra. Och jag får säga att vid valet emellan dessa två byggnadsföretag skulle jag i första rummet vilja anslå medel till Serafimerlasarettets ombyggnad. Men sedan jag läst Utskottets motivering för sin afstyrkande hemställan angående Serafimerlasarettet, och jag deraf funnit att frågan derom torde tarfva ytterligare utredning, vill jag i stället vara med om att bifalla förevarande motion. Den, som sett huru det ser ut vid Karolinska institutet, kan icke annat än erkänna, att den ifrågasatta nybyggnaden är högeligen af behovet påkallad. Detta har också Utskottet erkänt i sin motivering, men har, som sagdt är, icke velat tillstyrka bifall till motionen, derföre att frågan icke blifvit pröfvad af Kongl. Maj:t; men sedan Herr Ecklesiastikministern uttalat sig till förmån för motionen, så torde denna betänklighet kunna anses undanröjd; och för min del får jag på det allra lifligaste yrka bifall till motionen i fråga.

Herr Sven Andreasson: Jag är icke lika böjd som den före-

gående talaren att bifalla motionen på de skäl, som af honom uttalades. Jag erkänner visserligen att en nybyggnad vid Karolinska institutet är behöflig, men jag tror dock icke att behovet är så oafvisligt, som man velat påstå. Det är visserligen sant, att anatomisalen är trång, och vid det tillfälle, då jag jemte andra ledamöter af Stats-Utskottet besökte den, befans den till och med vara *mycket* trång, men jag tviflar på att någonsin så många studerande som då eljest der förekomma på en gång. Jag har dessutom funnit att i en annan byggnad, som ligger till venster, då man kommer inom porten, finnes ett mycket stort rum, som bör kunna användas till anatomisal. Der finnas visserligen några sprickor i taket, men de voro dock icke af så farlig beskaffenhet att icke rummet kan användas. Jag har äfven hört, att det skall finnas åtskilliga större bostadslägenheter, som i nödfall kunna användas till lärosalar, och jag tror derföre icke att det är farligt att ett år uppskjuta med ifrågavarande byggnadsuppförande. På grund häraf yrkar jag bifall till Stats-Utskottets afstyrkande hemställan.

Herr Hedlund: Med anledning af den siste talarens påstående, att ifrågavarande byggnad ej vore af behovet påkallad, vill jag erinra, att Utskottet sjelft erkänt tillvaron af ett sådant behof. Och detta omdöme har Utskottet bildat sig derigenom, att dess medlemmar tagit ganska noggrann kännedom om lokalerna vid Karolinska institutet. De betänkligheter, jag för min del hyst emot beviljandet af ifrågavarande anslag, hafva grundat sig på den åsigten, att initiativet i dylika frågor bör utgå ifrån regeringen. Men man har häri mot ganska riktigt erinrat, att denna byggnadsfråga en gång varit af regeringen underställd Riksdagens pröfning, nemligen vid 1878 års riksdag; och om regeringen nu hyst betänkligheter att ånyo framkomma med ett förslag, som då, ehuru under andra omständigheter, icke lyckades vinna Riksdagens bifall, så tror jag icke, att man får räkna detta regeringen till klander. I allt fall har man genom den förklaring, som från statsrådsbanken nyss lemnats, blifvit öfvertygad om att det af regeringen ingalunda skall anses ogrannliga, om Riksdagen på eget initiativ afgör denna fråga. Således finnas här konstaterade både behovet och regeringens godkännande.

Med anledning deraf att samme ärade talare, som sjelf är ledamot af Utskottet, funnit behovet af ifrågavarande byggnad icke vara trängande, ber jag att få lemna en upplysning som jag anser vara fullt tillförlitlig, nemligen att för två af institutets lärare, som undervisa uti ifrågavarande lokaler, hafva dessa i sanitärt hänseende befunnits så menliga, att de satt i fråga, huruvida de kunde fortsätta att der meddela undervisning. Af dessa lärare har den ene, en framstående vetenskapsman, — han är nog lycklig att befinna sig i den goda ekonomiska ställning att han kan göra det, — under en längre tid uppoffrat hela sin lön på vetenskapliga ändamål till institutets fromma, och han har sagt, att, om icke ifrågavarande nybyggnad kommer till stånd, han tviflar på att kunna fortsätta i ett kall, der han sätter sin helsa på spel. Samma yttrande har äfven fäalts af den andre, som jemväl intager en framstående plats såsom vetenskaps-

*Om uppförande af en ny byggnad för Karolinska institutet.*  
(Forts.)

*Om upp-  
förande af  
en ny bygg-  
nad för  
Karolinska  
institutet.  
(Forts.)*

man. Dessa omdömen synas mig mycket talande, ty man kan vara viss på, att dessa för vetenskapen så nitälskande män icke öfvergifva sina platser utan giltiga skäl.

Med anledning af en talares på södermanlandsbänken yttrande, att han läste mellan raderna, att här vore fråga om att befrämja de s. k. vivisektionerna, så får jag säga, att han icke är berättigad att draga en sådan slutsats. Det finnes nemligen många finare fysiologiska observationer, som icke röra de lefvande djuren. Och då jag lika varmt som han ogillar den grymma behandling af djuren, som vetenskapsmännen i andra länder tillåta sig, men som dess bättre icke torde ega rum i vårt land, så kan jag icke deruti söka någon anledning att förhindra uppförandet af en byggnad, som har till ändamål att främja en af de viktigaste vetenskapsgrenar i vårt land.

Jag förenar mig med dem, som yrka bifall till motionen; och jag föreställer mig att den ärade stats-utskottsledamoten nu skall finna sina betänkligheter häfda och derföre icke tveka att, äfven han, förena sig om denna mening.

Herr Sven Nilsson: Inom Utskottet var jag mycket villrådig huruvida jag skulle biträda motionärens förslag eller bidra till det slut, hvartill Utskottet kommit. Jag gjorde det senare, derföre att jag för min del alltid haft den åsigten, att en sådan fråga som denna bör föregås af en utredning från Kongl. Maj:t. Nu har visserligen Kongl. Maj:t en gång eller år 1878 framlagt denna fråga för Riksdagen, som då afslög den Kongl. Propositionen endast af det skäl, att den finansiella ställningen då icke tillät beviljandet af erforderliga medel. Jag hyste emellertid vid frågans beredning denna gång den betänkligheten, att möjligen sedan år 1878 samma eller möjligen andra förhållanden inträffat, som föranledt Kongl. Maj:t att icke vid denna riksdag framlägga förslaget ånyo. Sedan emellertid Herr Ecklesiastikministern uppträdt och förklarar, att regeringen icke har något emot att för sin del godkänna den af motionären gjorda framställningen, så föreställer jag mig äfven, att Regeringen för sin del anser, att all den utredning, frågan behöfver, blifvit ävägabragt; och då gestaltar sig frågan naturligtvis på annat sätt, än då den förevar inom Utskottet.

Jag har sjelf, liksom Stats-Utskottets öfrige ledamöter, varit i tillfälle att taga lokalerna i ögonsigte och det intryck, de flesta, om ej samtliga Stats-Utskottets ledamöter dervid fingo, var af den beskaffenhet, att det var oss alldeles omöjligt annat än instämma i de åsikter, motionären uttalat. Då Stats-Utskottet fattade sitt beslut, var det också med fullkomlig öfvertygelse derom, att det icke utan allt för stor våda kunde dröja längre än till nästa riksdag, innan frågan måste på ett tidsenligt sätt ordnas, och är detta orsaken till den motivering Utskottet framlagt. Om än Utskottets förslag godkännes, lär det väl således ej kunna dröja längre än till nästa riksdag, innan regeringen framlägger förslag i ämnet. Då emellertid, efter det från statsrådsbänken afgifna yttrandet, jag icke kan inse annat, än att regeringen redan anser frågan vara tillräckligt utredd, föreställer jag

mig, att Kammaren redan nu bör lemna sitt bifall till motionärens förslag. Jag anhåller således att få instämma i motionärens yrkande.

*Om upp-  
förande af  
en ny bygg-  
nad för  
Karolinska  
institutet.*

(Forts)

Herr Nils Petersson: För min del tycker jag, att motionären borde vara tillfredsställd med hvad Utskottet här föreslagit, då nemligen Utskottets motivering för sitt afslag innebär ett halft bifall. Men att Utskottet kommit till det resultat, betänkanDET utvisar, bör icke förundra någon. Jag hemställer till Kammarens ledamöter, om icke, vid mottagande af den Kongl. propositionen om statsverkets tillstånd och behof, man i allmänhet kände tillfredsställelse med att i densamma icke många nya anslag begärdes. Jag tror icke heller att Riksdagen nu bör skämma bort en god sak, utan låta regeringen, så att säga, pruta med sig sjelf. I sådant fall som detta är ju tydligt, att det icke kommer att dröja länge, innan behofvet tillfredsställes, men jag tror att det bör ske i det sammanhang regeringen finner lämpligt. Det är af detta skäl jag yrkar bifall till Utskottets framställning, i förhoppning att Kammaren vill förtgå på den banan, att låta regeringen framställa behofvens nödvändighet. Vi hafva dessutom, som känt är, en stor brist i Statskontoret att fylla, så att den finansiella ställningen icke är så god, att man på sådan grund bör bifalla en enskild motionärs framställning om dylika anslag. Jag tror derföre, att man med fullt erkännande af det behof, som här föreligger, kan med godt samvete afslå motionen för närvarande, då ett års uppskof icke kan vara förenadt med någon fara. Jag yrkar alltså bifall till Utskottets hemställan.

Herr August Petersson: Då jag begärde ordet, hade icke Nils Petersson yttrat sig; han har nu sagt hvad jag ämnade. Jag tror, lika med alla andra, som här yttrat sig, att det är stort behof af en ombyggnad, men jag tycker, att behofvet icke kan vara så stort och trängande, att det bör föranleda Riksdagen att nu vidtaga en sådan åtgärd på enskild motionärs framställning. Ty jag föreställer mig, att, om behofvet vore så alldeles ofvisligt och nödvändigt, hade nog derom framkommit proposition från regeringen. Såsom af Utskottets betänkande synes, var frågan redan 1878 före vid riksdagen på grund af Kongl. proposition, men kunde då icke bifallas till följd af ekonomiska skäl. Dessa skäl kvarstå ännu, såsom af Nils Petersson blifvit omnämndt. Jag tror derför, att man bör dröja med denna ombyggnad ännu ett år, så att vi, innan frågan afgöres, kunna från regeringen få en utredning af densamma jemte nödiga handlingar.

Utskottet synes mig sålunda hafva anfört goda skäl för sitt afstyrkande, och jag förmodar att motionären bör kunna vara tillfredsställd med det uttalande Utskottet gjort. Jag anhåller derför om bifall till Utskottets framställning.

Herr Sven Andreasson: Med anledning af hvad talaren på göteborgsbänken anförde, ber jag att få yttra, det jag icke förbisett behofvet af en nybyggnad för Karolinska institutet, men deremot ansett det icke vara så trängande, att icke Kongl. Maj:t kunde få taga

*Om upp-  
förande af  
en ny bygg-  
nad för  
Karolinska  
institutet.* frågan under ytterligare ompröfning och derefter framkomma med förslag i ämnet.

*(Forts.)* Det är verkligen icke att undra på, om Riksdagen är tveksam, när den skall bevilja anslag till dessa stora hyggnader här i Stockholm. Alltid framhållles, att behovet är så stort, och vanligen bliver den slutliga kostnaden större än man beräknat. Jag påminner i detta hänseende om veterinärintitutet, som kostade öfver 550,000 kronor. När man betänker, huru stor denna kostnad blir för hvarje elev, kan man verkligen häpna, särskildt när man ser hvilka få elever som derifrån utexamineras. Jag har därför tillåtit mig erinra Kammaren om nödvändigheten af att iakttaga varsamhet vid beviljande af sådana anslag och får, till hvad jag förut yttrat, lägga det, att jag tror det icke vara förligt, om frågan för i år uppskjutes.

Herr Borg: Det är visserligen berömvärdt af Stats-Utskottet, hvilket skall granska sådana förslag som det föreliggande, att, särskildt när de framkomma från enskild motionär, iakttaga all möjlig försigtighet; men det synes mig som om Utskottet i förevarande fall drifvit försigtigheten uågot för långt. Icke blott motionären har utförligt och öfvertygande visat den sorgliga ställning, hvari Karolinska institutet befinner sig, utan äfven Institutet har tre särskilda gånger intygat detsamma; regeringen har och verkligen lemnat utredning af frågan, då den 1878 framkom med sitt förslag, och till och med Utskottet sjelf förklarar behovet vara stort och oafvisligt. Man har väl sagt, att motionen kan betraktas såsom till hälften bifallen, äfven om man godkänner Utskottets betänkande; men jag frågar, huru skulle det komma att ställa sig för Karolinska institutet, om under tiden till nästa år en del af byggnaden instörtade? Det visas nemligen i motionen, att verklig fara förefiunes, att huset när som helst kan instörta.

Vidare står der, att man ej utan fara för helsan kan arbeta i salarne, hvilka icke en gång kunna uppvärmas. Nu frågar jag, huru lärare och lärjungar med någon fördel skola kunna arbeta i en sådan byggnad.

När behovet således är stort och oafvisligt och äfven regeringen erkänt att den icke har något emot detta anslag, så kan jag ej se något nödvändigt skäl att uppskjuta med beviljandet af detsamma. Summan är ju jemförelsevis obetydlig och ändamålet viktigt; ty det är här — jag tillåter mig säga det — fråga om Sveriges förnämsta medicinska institut, och sorgligt vore, om detta skulle lemnas i vanvård, äfven för de lärare, som der utöfva sin ärofulla verksamhet och hvilkas namn ej blott sprida glans öfver vårt eget land, utan som äfven vunnit erkännande i utlandet. Jag får således för min ringa del på det allra varmaste förorda bifall till professor Nordenskiölds motion.

Herr Danielson: Ja, vore förhållandet så som den siste talar-  
ren antydde, skulle jag ej tveka att bifalla motionen. Men jag har af tillförlitliga personer äfvensom af Stats-Utskottets ledamöter hört, att lokalerna ej äro så dåliga; det påståendet är helt och hållet öf-



verdrifvet. Jag vill också säga, mine Herrar, att jag tror att det kan vara litet skäl att i denna sak vara varsam. Såsom vi se, har motionären begärt 315,000 kronor, under det regeringen, då frågan förvar år 1878, begärde 355,000 kronor. Här är således en skillnad på 40,000 kronor, och Herrarne veta huru det går, om icke grundliga kostnadsförslag uppgöras. Vi hafva ju i friskt minne Musikaliska akademien och huru beträffande denna byggnad den ena efterräkningen kom efter den andra. Bevilja vi detta anslag, så skulle regeringen, om det befundes otillräckligt, kunna säga att den dertill icke hade någon skuld, emedan den ej hunnit taga reda på och sätta sig in i saken. Det är således alldeles nödvändigt, att regeringen kommer fram med detta förslag och att den äfven sedan får bära ansvaret för att byggnaderna bliva färdiga, utan att anslaget öfverskrides. Ty annars kommer saken jemt och ständigt åter, och det ena trasset följer på det andra. Det har här sagts att det skulle vara så ofantligt farligt att vänta ett år. Jag tycker dock att ett år icke är någon särdeles lång tid och kan därför ej se den ringaste fara i att uppskjuta saken, då man så tydligt ser att Stats Utskottet ej har något emot densamma. Men man vill hafva ett redigt och fullständigt kostnadsförslag, så att man vet, huru frågan kommer att gestalta sig, och därför är det nödvändigt att man är försiktig. Jag påminner mig visserligen att Riksdagen ett år, då det fanns godt om penningar, på en enskild motionärs framställning beviljade anslag till en universitetsbyggnad i Lund på rak arm, men så godt om penningar tror jag icke att vi hafva nu, och därför yrkar jag bifall till Utskottetsförslag. Det må verkligen ursäktas, om man finner det något underligt att Stats-Utskottets egna ledamöter, som bidragit till det Utskottets beslut, som här föreligger, nu söka komma ifrån detsamma. En muntlig upplysning från ett statsråd kan visserligen hafva sin vikt, men det är dock väsentligt olika, om en sådan upplysning framkommer i förening med fullständiga handlingar till sakens utredning.

Jag fortfar att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Olof Jonsson: Till de skäl, som nyss anfördes af Herr Danielson, ber jag att få lägga ytterligare ett och annat.

Det är visserligen sant, att behovet af den ifrågasatta byggnaden är stort, men så stort är det väl icke, att påbörjandet icke skulle kunna anstå ett eller två år. Innan Kammarén på enskild motionärs initiativ fattar sådant beslut, som här är meningen, tror jag också att det vore särdeles lämpligt att bilda sig en föreställning om huruvida regeringen gjort sig känd för att vara njugg i begärande af anslag eller icke. Jag vill härvidlag påminna att vi under de senaste 10 åren från 1871 till 1881 beviljat ej mindre än 6 millioner kronor i byggnadsanslag på åttonde hufvudtiteln. Om nu Kammarén och Riksdagen på enskild motionärs initiativ bifaller detta förslag, så måste det vara ungefär detsamma som att säga till regeringen: "ni silar mygg och sväljer kameler"; och om vi slå in på den vägen, tror jag nog att regeringen skall nappa på kroken, så att det sedermera ej blifver brist på anslagsfördringar, utan tvärtom. Från den synpunkten hyser jag de största betänkligheter att bifalla motionärens för-

*Om uppförande af en ny byggnad för Karolinska institutet.*  
(Forts.)

Om upp-  
förande af  
en ny bygg-  
nad för  
Karolinska  
institutet.  
(Forts.)

slag. Jag skulle eljest icke säga så mycket, men nu tror jag att saken verkligen tål att tänka på och att vi, då regeringen hittills icke visat sig njugg i att begära anslag, ej böra uppmuntra den samma att gå än vidare på den banan. På den grunden anhåller jag att få yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Cederberg: Hvad på mig beror, kommer jag att med min röst understödja motionärens förslag.

Mot dem, som påstå, att det väl icke kan vara så brådtom, då frågan ej kommit från regeringen, och att det ej torde vara så farligt att vänta ännu ett år, ber jag få erinra att regeringen gjort framställning i denna byggnadsfråga redan år 1878. De, som skola begagna byggnaden, hafva således i detta ögonblick fått vänta i tre år, och äfven om förslaget nu bifalles, få de vänta ytterligare ett år eller just den tid, som en del af Herrarne anse nödvändigt behövas för att frågan skall kunna bifallas. Vänta få de således, som sagdt, och därför är alldeles icke nödigt att uppskjuta ärendet.

För öfrigt erkänner ju Utskottet sjelf behovet och underkänner det icke på något sätt, och deri finnes således icke något skäl att afslå förslaget. Ser man vidare på huru ärendet blifvit uppfattadt af Stats-Utskottet i dess helhet, finner man, att de flesta af Första Kammarens ledamöter i Utskottet reserverat sig mot Utskottets hemställan. Det kan således icke gerna vara tvifvel underkastadt, huru utgången af frågan kommer att blifva i Första Kammaren. Om därför Andra Kammaren afslår förslaget, blir följden efter all sannolikhet en gemensam votering, och utgången deraf kan med en viss grad af sannolikhet förutses, då man tager i betraktande, att så många inom denna Kammare yttrat sig mot Utskottets hemställan. Då det således är temligen antagligt, att i den gemensamma voteringen motionärens förslag skall bifallas, tycker jag det är så godt att göra det redan nu, och yrkar jag därför för min del bifall till motionärernas förslag.

Friherre A. E. Nordenskiöld: Jag skall bedja att få bemöta några af de anmärkningar som gjorts mot förslaget.

Det nämndes, att det fans två kostnadsberäkningar, en uppgående till omkring 355,000 och en till 315,000 kronor. Ja, det är sant, men det har berott på den omständigheten att prisen på arbete och materialier betydligt fallit sedan den tiden, då det första förslaget uppgjordes, så att huset numera kan uppföras så betydligt billigare än förut varit beräknadt. Man har här varit allmänt ense om att behovet af den ifrågasatta byggnaden är oafvisligt. Jag för min del tror också verkligen, att sällan för Kammaren framlagts ett så behjertansvärdt förslag som detta. Hvar och en, som närmare följt med förhållandena vid Karolinska institutet, vet, att bland den lärarepersonal, som under de två förgångna decennierna der varit anställd, åtminstone två derstädes fått sin helsa bruten. Och hur kan det vara annorlunda? I anatomisalen, der 40 å 50 personer arbeta tillsammans, har hvar och en *levande* ett utrymme af endast 30 qvadratfot, — de döda räknar jag icke. I detta rum dissekeras

nemligen lik, injicerade med arsenik eller med karbolsyra. Under rummet finnes en källare, hvilken står i förbindelse med rummet genom en vanlig golflucka, och dit nedkastas den mängd anatomiskt afskräde som bildas vid en anatomisal, hvilket naturligtvis måste bidra att ytterligare förderfva atmosfären i det öfverliggande rummet. Och i ett sådant rum arbeta 40 å 50 unge män, de bästa och flitigaste af dem kanske 12 timmar om dagen eller ännu mera. Vid arbetet på anatomisalen begagna eleverna särskilda kläder, hvilka blifva alldeles nedblodade och nedsölade under arbetet. Man kan lätt inse, huru beskaffade utdunstningarne från dessa kläder äro och huru skadliga för helsan. Då de ej begagnas, förvaras dessa kläder nu i ett litet sidorum, der tillika de osteologiska studierna bedrifvas och som derjemte är amanuensens arbetsrum, der han skall utarbete de preparat, som behöfvas för föreläsningarne. Professorns eget arbetsrum utgör tillika ett förvaringsrum för anatomiska preparat

*Om uppförande af en ny byggnad för Karolinska institutet.*  
(Forts.)

O. S. V.

När härtill kommer att byggnaden är remnad, så att det kan vara fara för handen att, om också icke hela huset ramlar, åtminstone ett takras inträffar, så anser jag verkligen, att, finnes det någonsin ett byggnadsbehof som behöfver tillgodoses, så är det i detta fall. Vi veta alla hvilka stora anspråk på byggnadsanslag under de kommande åren skola framträda. Vi behöfva derfor säkerligen göra undan något nu, när anspråken i detta hänseende i allmänhet äro ganska rimliga.

Jag fortfar att yrka bifall till motionen.

Herr Wigardt: Jag hvarken vill eller kan förneka behovet af Karolinska institutets ombyggnad, och jag tror, att motionären har fullkomligt rätt, när han med sådan ifver påstår detta behof, men det förundrar mig, om det verkligen kan vara så nödvändigt, att anslag till ombyggnaden beviljas just i år, synnerligast som det af den erforderliga summan 315,000 kronor icke är begärdt mer än 100,000 kronor för nästa år. Med dessa 100,000 kronor lär väl ifrågavarande byggnad kunna uppföras på ett år. Derfor anser jag, att hela frågan kan tåla ännu ett års uppskof. Jag vill icke motsätta mig ett anslag till ifrågavarande byggnad på annan grund, än att statsverkets tillgångar i år äro hårdt anlitade för nybyggnader, hvilket nog skulle kunna visas genom att sammanräkna de summor, som redan blifvit till dylikt ändamål beviljade. Man bör numera icke klaga öfver, om regeringen kommer in med stora anslagsfordringar, när vi genast äro färdiga att bevilja en sådan stor summa, som här är föreslagen, på en enskild motionärs förslag. Det förundrar mig mycket, att min vän Liss, oaktadt han icke i Stats-Utskottet förordat detta, nu förklarar, att han vill bifalla det, derföre att Herr Chefen för Ecklesiastikdepartementet sagt, att behovet är trängande. Det är väl naturligt, att Herr Statsrådet, då han blifvit direkt interPELLERAD, skulle förklara anslaget nödvändigt. Han kunde väl icke gerna säga nej på ett sådant anbud, och detta skäl, som sålunda bestämt Liss, anser jag derföre icke vara hållbart. Jag vill icke yttra mig vidare, utan anhåller endast om bifall till Utskottets förslag.

*Om uppförande af en ny byggnad för Karolinska institutet.*  
(Forts.)

Herr Nils Petersson: Jag skulle icke hafva begärt ordet för andra gången, om man icke kommit fram med det påståendet, att huset är så dåligt, att det är fara att det skall instörta. Jag är icke någon arkitekt, men så mycket förstår jag likväl, att faran icke är så öfverhängande, utan att man kan vara temligen lugn. Att det finnes sprickor i byggnadens kalkkrappning, det är nog troligt, ty sådant kan inträffa i hvarje hus, men är icke något bevis för att huset är färdigt att instörta, det känner hvar och en till, som har någon reda på byggnadsförhållanden. Huset ser emellertid ruskigt ut och är icke inrättadt efter nutidens fordringar, hvilket gör att vederbörande äro generade, då de skola visa det för utländingar, men att det kan vara någon fara för att det skall instörta, det är bestämdt en öfverdrift, och det tycker jag icke om. Jag yrkar fortfarande bifall till Utskottets förslag.

Herr Lundegård: Då ingen har bestridit nödvändigheten af den föreslagna byggnadens uppförande vid Karolinska institutet, utan tvärtom många behjertansvärda skäl för förslaget blifvit anförda, så vill jag nu icke upptaga tiden med att upprepa dessa skäl, utan inskränker mig derföre till att helt kort tillkännagifva, det jag med min röst kommer att understödja motionärens förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Jag ber endast få upplysa Herr Wigardt om, att, i fall han läst Utskottets betänkande till slut, han skulle funnit, att jag icke varit närvarande i Utskottet, när denna fråga behandlades, ty vid den tiden hade jag med Kammarens medgifvande permission.

Öfverläggningen var slutad. Efter upptagande af de gjorda yrkandena, gaf Herr Talmannen enligt dem propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan som ock på afslag å samma hemställan och bifall i stället till Friherre Nordenskiölds ifrågavarande motion; och förklarade Herr Talmannen sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering begärdes, skedde uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som, med afslag å hvad Stats-Utskottet hemställt i 29 punkten af Utlåtandet N:o 12, vill bifalla Friherre Nordenskiölds i ämnet väckta motion,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren till Utskottets förevarande hemställan lemnat bifall.

Omröstningen försiggick och utföll med 58 ja mot 91 nej; i följd hvaraf Utskottets hemställan bifallits.

*Punkterna 30—32:*

Biföllos.

*Punkten 33:*

Ledamoten af Första Kammaren Herr *W. Falk* hade i sin motion N:o 15 föreslagit, att Riksdagen måtte bevilja ett anslag af 62,000 kronor till uppförande i Falu stad af nödiga byggnader för det derstädes upprättade folkskolelärarinneseminariet; och Om uppförande af byggnader för folkskolelärarinneseminariet i Falun.

vidare var uti Herr *C. F. Tolls* inom Andra Kammaren väckta motion N:o 132 föreslaget, att Riksdagen behagade bevilja enahanda summa till uppförande åt ifrågavarande folkskolelärarinneseminarium af egen lokal med lärohus af sten.

Beträffande nämnda motioner hade Utskottet i förevarande punkt tillstyrkt,

att desamma för närvarande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Med anledning af denna hemställan, mot hvilken, enligt anteckning å utlåtandet, Herrar Friherre *F. von Essen* och *J. Widén* inom Utskottet reserverat sig, yttrade

Herr Toll: Jag skall bedja att till det högt ärade Stats-Utskottet få frambära min upprigtiga tacksamhet för den välvilliga motivering, Utskottet låtit föregå sitt afstyrkande af det framlagda förslaget. Utskottet har nemligen, såsom mig synes, gifvit fullt erkännande åt de skäl, som ligga till grund för motionärernas framställningar. Dessa skäl, som redan förut, i en vid 1878 års riksdag väckt motion i samma syfte, fullständigt angifvits och nu senast af motionärerna ytterligare påpekats, äro, bland andra, de olägenheter, som måste härflyta af en alltför trång och osund lokal för folkskolelärarinneseminariet i Falun och den derigenom uppkommande nödvändigheten att afslå ansökningar om elevplatser derstädes, på grund af bristande utrymme. Dessa skäl skulle jag kunna ytterligare utveckla, men jag vill icke dermed upptaga Kammarens tid; dock måste jag åtminstone antydningvis fästa Kammarens uppmärksamhet på de hufvudsakliga olägenheter, som härflyta af det nuvarande högst otillfredsställande tillståndet: att undervisningen måste meddelas på två särskilda, genom gatan från hvarandra skilda ställen, måste naturligtvis menligt inverka på densamma och leda till mycket onödigt spring för både lärare och elever; att öfningsskolans folkskoleafdelning saknar särskild lokal med tillräckligt utrymme; att lokalerna ej kunna under den kalla årstiden bringas upp till högre värmegrad

*Om upp-  
förande af  
byggnader  
för folk-  
skolelärarin-  
nessemina-  
riet i Falun.*

(Forts.)

än 8 å 10 grader; att, i saknad af bostad i närheten för rektor, tillsynen ej kan blifva såsom den borde, och att i brist på trädgård undervisning i trädgårdsskötsel ej kan meddelas, äro allt olägenheter, som Riksdagen borde behjerta. Äfven vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att det väl icke kan vara förenligt med god hushållning med statens medel, att man nödgas endast af brist på lämpliga lokaler afvisa aspiranter från läroverket, oaktadt både tillräckliga lärarekrafter och materiel för undervisningens ordentliga bedrivande finnas. Allt detta har Stats-Utskottet, såsom af dess betänkande synes, fullkomligen behjertat, då Utskottet säger: »behovet af den ifrågasatta nybyggnaden blef emellertid på intet sätt underskattadt; och Utskottet har, af hvad motionärerna till stöd för sina i ämnet gjorda yrkanden andragit, funnit detsamma vara ytterligare och till fullo ådågalagdt.»

Men så säger Utskottet i sjelfva klämman: »på grund häraf och då de nu föreliggande förslagen afse en kostnadsumma, som med 10,000 kronor understiger 1878 års förslag, vore det otvifvelaktigt önskvärdt, om förhållandena nu medgäfvde det begärda anslagsbeloppets beviljande; *men Utskottet har likväl af anledning, som här ofvan i fråga om föreslagen nybyggnad för Karolinska institutet närmare angifvits, funnit sig för sin del förhindradt att derom hos Riksdagen göra hemställan.*»

Om jag nu efter denna hänvisning ser till hvad Utskottet under punkten 29 yttrat, så heter det der: »att då Kongl. Maj:t, som är bäst i tillfälle att pröfva angelägenheten af de särskilda statsbehovens tillgodoseende och möjligheten att bereda dertför erforderliga medel, nu icke gjort någon framställning i förevarande ämne, detta måste anses vara föranledt autingen deraf, att med uppförandet af ifrågavarande nybyggnad syntes Kongl. Maj:t ännu kunna anstå i afvaktan på fyllandet af andra behof, hvilka Kongl. Maj:t pröfvat vara af ännu mer trängande beskaffenhet, eller ock deraf, att Kongl. Maj:t funnit ärendet i ett eller annat hänseende tarfva ytterligare utredning.»

I detta afseende ber jag dock att få erinra derom, att detta ärende, som i många år stått på dagordningen, redan blifvit fullständigt utredt samt att detsamma, försedt med ritningar och kostnadsförslag, af regeringen framlades redan för 1878 års Riksdag. Nu kommer detta ärende åter lika fullständigt till denna Riksdag, endast med den skilnad att kostnadsförslaget nu slutar på en summa, som är 10,000 kronor mindre än hvad som begärdes år 1878; och detta borde väl fastmera hafva betydligt förbättrat frågans ställning. Jag kan således icke finna hvori det skälet egentligen skulle ligga, som nu kunnat förhindra Kongl. Maj:t från att till denna Riksdag inkomma med proposition i ämnet, i synnerhet som här endast är fråga om den jemförelsevis obetydliga summan af 62,000 kronor.

Af handlingar, som varit tillgängliga såväl för regeringen som för Stats-Utskottet, kan svårligen framgå annat än att ärendet verkligen är af trängande beskaffenhet, helst *det* väl ock kan vara värdt något beaktande, att Kopparbergs läns landsting och Falu stad redan i årtal tillhandahållit af dem bekostad byggnadstomt, som nu maste

lemnas obegagnad i fall Riksdagen ej lemnar sitt bifall åt motionerna.

Hvad ytterligare angår, att en fullständigare utredning af frågan skulle kunna tariffvas, hänvisar jag åter till hvad Utskottet i sitt betänkande yttrat, då der säges, att »*behofvet är till fullo ådagalagd.*» Deri kan jag för min del icke finna annat, än att Utskottet ansett den utredning, som åstadkommits, vara *fullständig*. Hade Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet nu varit i Kammarerna närvarande, hade min afsigt varit att till honom framställa en vördsam förfrågan, huru regeringen för sin del uppfattat denna sak. De åtgärder, som blifvit vidtagna för att i ett gynsamare skick nu kunna bringa frågan inför Riksdagen, gå så långt tillbaka som till tiden strax efter det frågan förra gången var före, och regeringen lemnade *då* dertill sin kraftiga medverkan. Så inkom rektors förnyade memorial i frågan redan i September 1878 och remitterades kort derpå till Kongl. Öfverintendentsembetets utlåtande.

Ärendet synes sålunda haft ganska rundlig tid på sig för att få nöjaktig utredning, och har — jag upprepar det ännu en gång med Stats-Utskottet — också fått sådan. Jag ber vidare att få tillägga, att sedan 1878 har hyresbeloppet för läroverkets lokal ökat med 600 kronor, så att hyressumman för de nu begagnade bristfälliga lokalerna uppgår till nära 3,000 kronor. Om byggnaden nu uppskjutes och man sålunda har att befara, att hyresbeloppet kommer att än ytterligare ökas, skall det icke dröja länge, förrän detta hyresbelopp kommer att öfverstiga räntan på det kapital, som erfordras för nybyggnaden. Läger jag härtil den förlust staten kan anses få vidkännas till följd deraf, att läroverket under nuvarande förhållanden icke *kan* fullständigt uppfylla sina funktioner, äfvensom allt det trassel och den kostnad, som drabba *enskilda* genom att resa förgäves, ofta från aflägsna trakter, för att få inträde vid läroverket, så tror jag det vore en ren affär för staten att så fort ske kan bringa detta företaget till utförande.

På de skäl jag nu tagit mig friheten anföra yrkar jag bifall till motionärens förslag och afslag å Utskottets hemställan.

Vidare anfördes icke. Herr Talmannen gaf först propositon på bifall till Utskottets hemställan samt derefter på det yrkande, Herr Toll framställt; och enär den förra af dessa propositioner besvarades med öfvervägande ja, hade alltså Utskottets hemställan bifallits.

#### *Punkten 34:*

Blef jemväl bifallen.

Ut *punkten 35* hade Utskottet utlätit sig öfver dels Kongl. Maj:ts förslag, att för beredande af tillgång till understöd åt lägre tekniska yrkesskolor, i stället för det tillförne anvisade anslaget å 20,000 kronor till understöd åt tekniska afton- och söndagsskolor, å extra stat för år 1882 måtte anslås ett belopp af 25,000 kronor, dels Friherre *A. H. Focks* inom Andra Kammarerna afgifna motion N:o 62,

*Om uppförande af byggnader för folkskoleläraresseminariet i Falun.*  
(Forts.)

*Om understöd åt lägre tekniska yrkesskolor.*

*Om understöd åt lägre tekniska yrkesskolor.* deruti yrkats att det af Kongl. Maj:t äskade beloppet måtte höjas till 30,000 kronor och användas äfven till nämnda skolors inspektion; och hade Utskottet hemställt,

(Forts.)

att Riksdagen, med afslag å Friherre A. H. Focks omförmälda framställning, måtte, på sätt Kongl. Maj:t äskat, för år 1882 anvisa ett extra anslag af 25,000 kronor att användas till understöd åt lägre tekniska yrkesskolor.

Efter föredragning af nämnda hemställan lemnades ordet på begäran till

Friherre Fock, som anförde: Herr Talman! Mine Herrar! Det är ingalunda de 5,000 kronorna, hvori jag skiljer mig från Utskottet, som föranleda mig att nu för en kort stund taga Kammararens uppmärksamhet i anspråk, utan det är en grundsats, som jag vill hafva uttalad, den nemligen, att när det gäller frågor om undervisningen och någon undervisningsgren nödvändigt måste sättas efter, detta icke bör vara just den, som är svagast utrustad, såsom efter mitt förmenande i nu förevarande fråga är fallet. För att kunna förklara min mening ber jag att få kasta en flyktig blick på den tekniska undervisningen i vårt land. Om denna undervisnings utomordentligt stora betydelse behöfver jag icke egentligen här orda. Den utgör i närvarande stund otvifvelaktigt det kraftigaste och skarpaste vapen ett folk har till uppehållande af sitt ekonomiska oberoende och sin sjelfständighet. Hvad Sverige beträffar, är denna undervisningsgren, här såsom i andra länder ett senare tiders barn. Det är icke mer än omkring 50 år sedan det teknologiska institutet, den nuvarande tekniska högskolan, bildades. Samtidigt inrättades Chalmerska slöjdskolan i Göteborg. Derefter följde under 50-talet de så kallade tekniska elementarskolorna och slutligen för några få år sedan de tekniska söndags- och aftonskolorna. Från det att för 30 år sedan statsverkets uppföring för den tekniska undervisningen utgjorde omkring 30,000 kronor, så utgör den nu omkring 400,000 kronor om året, och en stor del af detta belopp är beviljadt af den nya representationen; vännerna af den tekniska bildningen kunna icke annat än tacksamt erkänna detta. Betraktar man nu åter på hvad sätt detta belopp är fördeladt, så finner man att till de högre tekniska skolorna, de som äro afsedda att utbilda ingenjörer, verkstadsföreståndare och arbetsförmän i allmänhet, äro omkring  $\frac{3}{4}$  af hela anslaget anvisade, och för den stora skaran af industriens kroppsarbetare, som måste använda sina lediga aftonstunder för inhemtande af kunskaper och undervisning, för dem äro — om jag undantager slöjdskolan i Stockholm, som har ett mera speciellt syfte — anvisade 20,000 kronor. Det gör icke en half krona på hvar och en af dessa lärohungriga arbetare. Huru vigtig är dock icke undervisningen just för dessa i en tid, då maskinerna inkräkta allt mer och mer och tränga arbetaren i bakgrunden, huru viktigt är det icke då att hans intelligens, hans kunskaper äro utvecklade! I en tid, då man alltmera sträfvar efter så kallad konstindustriell utbildning, då utlandet



öfverflyglar oss med konstindustriella alster, huru viktigt är det icke att våra egna arbetare erhålla en bildning, som sätter dem i stånd att kunna utbärda täflan med utlandets! I en tid då fabriksindustrien alltmer och mer tager öfverhand och tränger handtverkerierna i bakgrunden, huru viktigt är det icke att våra handverkare erhålla undervisning och kunskaper; och huru viktigt är det icke i moraliskt och socialt hänseende att den stora arbetareskaran, som är mottaglig för undervisning och kunskaper, erbjudes tillfälle att erhålla sådan; huru viktigt är det icke säger jag, att detta tillfälle beredes dem såsom motvigt och skydd mot de många tillfällen till dåliga lärdomar och förströelser, som stå dem öppna.

*Om understöd åt lägre tekniska yrkesskolor.*  
(Forts.)

I andra länder har man också på senare tider med allvar tagit denna fråga om hand. Jag skall icke trötta Herrarne — om också ej mina för tillfället nedsatta krafter förbjödo det — med någon allmän, skildring af förhållandet i andra länder, men jag vill dock nämna hurusom exempelvis det lilla Württemberg har mellan 150 och 160 skolor för sina industriella arbetare, att Bayern har 130 till 140. Jag anför här endast länder med en folkmängd mindre än eller jemförlig med vårt eget lands. Jag vill icke tala om Preussen och Frankrike, icke om England, der dessa skolor kunna räknas i tusental.

Här i Sverige kommo dessa skolor, som sagdt, till stånd egentligen till följd af ett Riksdagens beslut 1876, hvarigenom 20,000 kronor anvisades till understöd åt sådana tekniska skolor, för hvilka de respektive kommunerna förbundit sig att lemna ett motsvarande understöd. För de 20,000 kronor, staten lemnar t. ex. i år, bidraga kommuner, landsting och hushållningssällskap med 30,000 kronor.

Jag har den äran att deltaga i en komité, som har att göra med ordnandet af dessa skolor. Deras stigande antal och det varmare intresse, som inom kommunerna visat sig för dessa skolor, hafva gjort de anvisade statsmedlen otillräckliga, hvilket åter nödgat komitén att vid uppgörande af förslag till anslagets fördelning göra icke ringa reduktioner i de begärda beloppen. I anledning häraf ingick äfven komitén till Kongl. Maj:t med underdånig hemställan om proposition till Riksdagen, att det ifrågavarande anslaget till en början måtte höjas till 30,000 kronor. Denna hemställan var likväl ej föränledd ensamt af de nu anförda skälen utan äfven af tvenne andra. Det ena bestod deri, att dessa ungdomliga skolor otvifvelaktigt äro i behof af närmare ledning, än hvad för närvarande är fallet. Komitén antog att det skulle vara synnerligen nyttigt, om dessa skolor stundom blefve inspekterade af sakkunnige personer, hvilka undersökte förhållandena, samt gäfvu råd, ledning och upplysningar i fråga om undervisningsmetoder, materiel m. m.; den goda viljan finnes öfverallt. De tillfällen, då någon af komiténs ledamöter haft tillfälle att besöka någon eller några af skolorna, hafva också till fullo bekräftat behöfligheten af dylika inspektioner. Emellertid kan detta ej ske utan något ökade anslag.

Det andra skälet var behöfvat af specialskolor för vissa yrken, sådana som till exempel den redan befintliga väfskolan i Borås; och komitén hade kännedom, det fråga redan förevar om bildandet af

Om under-  
stöd åt lägre  
tekniska  
yrkeskolor.  
(Forts.)

dylika; särskildt var detta fallet i Eskilstuna, der förslag i sådant syfte redan var uppgjort. Detta förslag blef sedermera inlemnadt till regeringen; och medgifvas måste, att bland specialskolor för industriell inom vårt land lär svårligen någon finnas, som mera för-tjenar understöd och uppmuntran än just en sådan för bibringande af öfning och färdighet i den finare jernförädlingsindustrien, för meddelandet af bättre metoder inom densamma m. m.; och det är detta mål, som den ifrågavarande skolan afser. Uti till Kongl. Maj:t inlemnad ansökning begäres för denna skola ett statsunderstöd af 5,000 kronor årligen. Från tekniska söndags- och aftonskolor hade redan före förra årets utgång ankommit ansökningar om bidrag, uppgående till omkring 22,500 kronor. Naturligtvis hafva bidragen måst reduceras till den för ändamålet disponibla summan eller 20,000 kronor. Läger man emellertid till dessa 22,500 kronor de 5,000 kronor, hvilka begäras för skolan i Eskilstuna, så blir summan 27,500 kronor, hvartill ytterligare kommer kostnaden för inspektion. Vid sådant förhållande tyckes den framställning om anslaget höjande till 30,000 kronor, som komitén gjort, ingalunda vara öfverdrifven eller sakna skäl.

Ansökningen rörande en specialskola i Eskilstuna har af Kom-merskollegium blifvit kraftigt förordad, och behöfvet af denna så väl som af den genom komiterade föreslagna anslagsförhöjningen har i statsrådsprotokollet blifvit vitsordadt af ecklesiastikministern; men andra kraf hafva gjort att en nedsättning med femtusen kronor i det begärda beloppet ansetts nödvändig. Jag kan fatta hvar-före en sådan nedsättning egt rum hos Kongl. regeringen, jag förstår äfven hvarföre den kunnat ske i Stats-Utskottet. Men jag förstår icke hvarföre denna nedsättning skulle göras äfven af Riksdagen, sedan genom föregående beslut så betydliga nedsättningar i andra poster egt rum. Man har visserligen i Utskottets utlåtande talat om bristande utredning. Om så är, skulle väl denna anmärkning gälla hvad som i min framställning förekommer om inspektionerna. Jag föreställer mig dock, att, om medel för ändamålet beviljas, det blir öfverlemnadt till Kongl. Maj:t att vidtaga behöriga anordningar i detta afseende samt att se till att de för ändamålet tillgängliga med-len ej öfverskrid. s.

Mine Herrar! Jag kommer att yrka bifall till min motion. Men innan jag det gör, kan jag icke underlåta att tillägga ännu några ord. Den första motion, jag i denna Kammare framstälde, rörde den tek-niska undervisningen, och det gläder mig att den sista motion jag i denna Kammare väcker, äfven rör samma angelägenhet. Jag har åt den tekniska undervisningen egnat min lefnads kraftigaste år, och af mitt arbete på detta område har intet varit mig så kärt som det, då jag rigtade min undervisning till arbetarne sjelfva. Det angenä-maste minne från denna min tid har jag, då jag stod omgifven af hundratals lärjungar, tillhörande den arbetande klassen, som, med hunger och törst efter kunskaper, på lediga stunder begagnade min undervisning. Jag lärde då känna den svenske arbetaren och indu-striidkaren, och vet hur mottaglig han är för kunskapens och bild-ningens frö. Jag anser mig därför berättigad att till Kammaren ställa

den uppmaningen — sannolikt den sista jag kommer i tillfälle att gifva — att taga väl vård om den tekniska undervisningen för arbetarne inom industrien.

Vi göra stora uppoffringar för vårt försvarsväsende, och detta med rätta. Här kommer väl att göras ännu större; och detta äfven med rätta. Men låtom oss icke glömma, att landets handtverks- och industriidkare bilda äfven de en krigshär, en del af vårt försvarsväsende. De utgöra den krigshär, som har att värna om vårt ekonomiska oberoende och välstånd. På vägen, der den eröfrande framgår, ser man hvarken blod eller tårar, hvarken brända städer och byar, eller sköflade fält, utan der uppspira välstånd, trefnad och medborgerlig lycka. Låtom oss väl värda denna krigshär, låtom oss utrusta den så, att den med kunskapens och intelligensens vapen må kunna göra en sanning af skaldens ord, att «inom Sveriges gräns eröfra Finland åter».

Jag yrkar bifall till min motion.

Herrar *Granlund* och *Lundblad* instämde med Friherre Fock.

Herr F. G. Sandvall: Friherre Fock har, såsom mig synes, så uttömmande och förtjenstfullt redogjort för de skäl, som föranledt honom att väcka sitt förslag, att jag anser mig icke behöfva vidlyftigare inlåta mig på frågan. Jag har endast i korthet velat omnämna den erfarenhet jag sjelf har från det sambälle jag tillhör, der sedan omkring två år tillbaka en söndags- och aftonskola, på föranstaltande af Herr Landshöfding Ekström, är upprättad. Då denna skola började, kunde man väl icke ana att den skulle få en så stor omfattning, som den erhållit. Och det kan icke vara annat än med den upprigtigaste tillfredsställelse som man sett, hurusom, sedan denna skola kommit till stånd, mången arbetare utan familj, som eljest på sina lediga stunder tillbringat sina aftnar på värdsbus eller andra mer eller mindre skadliga förströelser, nu föredrager skolan, der han har tillfälle att lära sig något för framtiden godt och välsignelsebringande. Så är förhållandet i Jönköping. Der har man för sådant ändamål upplåtit ett af folkskolehusen, men ehuru detta skolhus eger rymliga lokaler, torde dock snart saknas utrymme för det stora antal lärjungar som tillströmmar. Jag har sjelf sett och beundrat huru ovanligt stora framsteg de arbetare som åtnjuta undervisning, gjort på den korta tid, som denna skola existerat.

Då jag ber att få på det lifligaste instämna med Friherre Fock, sker det äfven därför att den summa, som här är i fråga, är så ringa att den, enligt min åsigt, icke bör afskräcka. Jag vågar också påstå, att denna Kammare sällan beviljat ett anslag för ett så godt ändamål som detta, hvarför jag yrkar bifall till Friherre Focks motion.

Herr Sääf: Jag har endast begärt ordet för att med några ord få betyga motionären min erkänsla för den värma, hvarmed han omfattat denna fråga. Han har, som bekant är, redan inlagt stora förtjenster om den tekniska undervisningen i allmänhet, och då han nu slutligen med sitt förslag velat ytterligare understödja de läroanstal-

*Om under-  
stödd åt lägre  
tekniska  
yrkesskolor.  
(Forts.)*

Om under-  
stöd åt lägre  
tekniska  
yrkesskolor.  
(Forts.)

ter, som egna sig åt denna undervisning, så kan jag icke annat än med all erkänsla be att få till honom framföra min tack dertför. Det var äfven en fägnad att höra honom tala om arbetet och finna honom vara en sådan vän till arbetaren och fabriksarbetaren i synnerhet. Jag vill begagna detta tillfälle för att rekommendera detta arbete i hans åtanke, då det blir fråga om att i det allmänna lifvet göra fruktbarande den skicklighet, som förvärfvas i dessa skolor, för så vidt detta kan bero af en klok ekonomisk lagstiftning. Det är arbetets frukter, som man har så svårt att uppnå i vårt land, ty vi veta huru stor svårigheten är att realisera de produkter, som våra fabriker framalstra.

Då skilnaden mellan det belopp, som Kongl. Maj:t i förevarande fall föreslagit, och det, hvarom motionären framställt yrkande, är så ringa, hoppas jag att Kammaren går motionärens önskan till mötes. För min del yrkar jag bifall till hans förslag.

Herr Nils Petersson: För nu ifrågavarande ändamål utgår för närvarande ett anslag af 20,000 kronor, och i detta anslag har Kongl. Maj:t begärt en tillökning af 5,000 kronor. Såsom Herrarne kunna se af betänkandet, har emellertid Friherre Fock uti en inom denna Kammare väckt motion framställt yrkande om anslaget höjande med ytterligare 5,000 kronor. Jag för min del tror dock, att Kammaren gör klokast i att bifalla hvad Kongl. Maj:t föreslagit och stanna vid 25,000 kronor. Den i motionen begärda förhöjningen skulle till en del användas för inrättande af en inspektion öfver ifrågavarande skolor, men jag anser att Riksdagen icke bör besluta någon sådan inspektion på framställning af enskild motionär. Jag tror nog att en inspektion kan vara nyttig i många afseenden, men då skolorna icke tagit större utsträckning än att för dem blott erfordras ett anslag af 25,000 kronor, måste man antaga, att de ännu äro i sin linda, och vid sådant förhållande torde det icke vara af vigt att nu tillskapa en institution, som framdeles kan blifva ganska dyrbar.

Jag tror dertföre att man för närvarande gör klokast i att stanna vid det af Kongl. Maj:t begärda anslag och afslå Friherre Focks motion.

Herr Halldin: På samma gång jag anhåller att få instämna i Friherre Focks yttrande och yrka bifall till hans motion, ber jag att i ämnet få säga några få ord, belysande en sida af saken, som ännu icke blifvit framhållen. Det torde vara allmänt bekant, att industrien i vanligaste fall och med få undantag nödgas rekrytera sina elever ur samhällets djupaste och mest vanlottade leder. Följden deraf blifver naturligtvis den, att de flesta arbetarne inträda på industriens viktiga område med saknad af till och med det allra minsta mått af folkskolans fordringar. Det är dock tydligt, att industrien, det må nu vara inom hvilket fack som helst, kräfvär att arbetaren har minst normal folkskolebildning och någon liten teknisk bildning. Såväl industrien som arbetaren får annars svårt att utbilda sig på det sätt, som utländsk konkurrens och uppdrifven industri under närvarande tid fordra.

Jag anhåller om bifall till motionen.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr Talmannen gaf propositioner, i öfverensstämmelse med de meningar som förekommit, såväl på bifall till Utskottets hemställan som ock på yrkandet att, med afslag å samma hemställan, motionärens förslag måtte antagas; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd samt anställdes, enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd omröstningsproposition, lydande sålunda:

*Om understöd åt lägre tekniska yrkesskolor*  
(Forts.)

Den, som godkänner hvad Stats-Utskottet hemställt i 35:te punkten af Utlåtandet N:o 12,

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Friherre Focks i ämnet väckta motion.

Röstsedlarne sammanräknades och visade 84 ja mot 52 nej; varande alltså Utskottets hemställan bifallen.

*Punkterna 36—39:*

Biföllos.

*Punkten 40:*

I anledning af Kongl. Maj:ts framställning derom att, till ersättande af de medel, Öfverintendentsembetet fått förskjuta för *Musikaliska akademins nybyggnad och inmurning af värmeapparat* derstädes, ett deremot svarande, till fullt krontal jemnadtt belopp af 26,567 kronor måtte varda å extra stat för år 1882 anvisadt; å hvilken nådiga framställning Ledamoten af Andra Kammaren Herr *A. P. Lind* i sin motion N:o 160 yrkat afslag, hade Utskottet, på anförda skäl, tillstyrkt,

*Om godtgörande af förskjutna kostnader för Musikaliska akademins nya byggnad.*

att Kongl. Maj:ts berörda framställning måtte endast i den mån af Riksdagen bifallas, att till gäldande af det belopp, hvarmed entreprenadsumman för Musikaliska akademins nybyggnad öfverstigit de för arbetet tillgängliga medel, på extra stat för år 1882 anvisades ett belopp af 14,206 kronor.

Rörande detta ärende anförde

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet Herr Statsrådet Hammarskjöld: Herr Talman! Mine Herrar! Det ämne, som afhandlas i denna punkt af Stats-Utskottets betänkande, kan, jag förstår det mycket väl, icke vara behagligt hvarken för Stats-Utskottet eller för Kammaren. Och jag tror icke att jag löper fara att icke

*Om godt-görande af förskjutna kostnader för Musikaliska akademins nya byggnad.*  
(Forts.)

blifva trodd, då jag säger, att jag icke heller sjelf finner det synnerligen behagligt. För det faktiska förhållande, som ligger till grund för Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, har jag i bilagan till Kongl. Maj:ts derom afgifna nådiga proposition redogjort, så godt jag med ledning af offentliga handlingar kunnat göra det. Af den utredning, som der lemnas och som Utskottet i sitt betänkande äfven upptagit, finner Kammaren, att det först beviljade anslaget för den ifrågasvarande byggnaden, eller 190,000 kronor, sedermera befans otillräckligt af det skäl, att under tiden emellan kostnadsförslagets upprättande och arbetets utförande prisen på material och arbete hade stigit, hvarföre den först uppgjorda ritningen i afsigt att minska kostnaden undergick förändring, hvarigenom man äfven lyckades åstadkomma ett kostnadsförslag något lägre än kostnadsförslaget för den ursprungliga ritningen efter de nya prisen. Men det oaktadt uppstod en brist, i ty att vid anställd entreprenadauktion ingen ville åtaga sig byggnadens uppförande för de för ändamålet tillgängliga medlen. Denna brist har också Stats-Utskottet hemställt måtte varda ersatt. Men i kostnadsförslaget fans äfven upptagen en post å 24,000 kronor för en värme- och ventilationsapparat. Innan denna apparat insattes i byggnaden anhöll Öfverintendentsembetet hos Kongl. Maj:t om tillstånd att få använda ett annat och nytt system i afseende på uppvärmning, hvilket system uppgafs vara både bättre och omkring 2,000 kronor billigare än det först påtänkta, hvarigenom således en besparing skulle uppstå. Under sådana förhållanden synes det mig att regeringen hade goda skäl för att medgifva den begärda förändringen. Utan tvifvel blef det en ganska obehaglig öfverraskning för regeringen då det sedan visade sig att inmurningskostnaden betydligt öferskred den dertill beräknade. Det misstag man sålunda möjligen begått -- ehuru jag tror det kan ursäktas om man tager närmare reda på förhållandena -- och den högre inmurningskostnad som deraf blef en följd kan emellertid icke tillräknas Musikaliska akademien, hvilken icke gjort någon framställning om ändring af systemet för den ofta nämnde apparaten.

Nu har Stats-Utskottet hemställt, att en utredning måtte ega rum derom, huruvida icke Musikaliska akademien genom utförande af konserter skulle kunna gälda den brist som uppstått för värme- och ventilationsapparaten inmurning. Och har Stats-Utskottet i denna del åberopat det yttrande, som Musikaliska akademien afgaf år 1869, då akademien begärde anslag till uppförande af en egen byggnad åt akademien. Låt oss närmare taga kännedom om detta yttrande. Akademien angaf då tre olika utvägar för att bereda hjälp till amorterande af kostnaden för den nya byggnadens uppförande. Den första af dessa utvägar skulle vara att uthyra åtskilliga i den nya byggnaden befintliga lägenheter, den andra att upplåta den blifvande konsertsalen till musiktillställningar och den tredje att akademien sjelf skulle uppföra konserter. Den genom hyror påräknade inkomsten har dock gått om intet på det sätt, att den ritning, hvarefter byggnaderna sedermera hufvudsakligen uppfördes och för hvilken Riksdagen år 1873 anvisade medel, innehöll en våning mindre än den byggnad, hvarför Musikaliska akademien hade begärt anslag. Bygg-

naden kom sålunda att icke innehålla flera rum än som behöfdes för undervisningsanstaltens eget behof. Tanken på utbyrning måste derföre öfvergivnas.

Men äfven de inkomster man ansåg sig kunna beräkna af konsertsalens upplåtande blefvo illusoriska. Visserligen har salen några gånger mot betalning upplåtits till konserters gifvande, men kostnaderna för upplysning och uppvärmning vid sådana tillfällen hafva nästan helt och hållet uppslukat de influtna inkomsterna, och om någon gång ett litet öfverskott uppstått, har det användts till oundgängliga expenser. En räkning öfver inkomster och utgifter på denna post, som Musikaliska akademien upprättat, visar till och med en mindre brist under de år den nya byggnaden funnits till. Återstår nu således det tredje medlet, till hvilket ock Stats-Utskottet nu hänvisat, nemligen att akademien sjelf skulle gifva konserter. Denna utväg för målets vinnande har, såsom sagdt, akademien år 1869 sjelf angifvit, och det kan derföre synas djerft att jag såsom min åsigt måste uttala, att akademien i detta fall gjort sig skyldig till en villfarelse. Musikaliska akademien har under sin värd ett läroverk, der herrar och damer erhålla undervisning i musik. Att af dessa läroverkets elever utförda konserter icke skulle kunna gifva för ändamålet erforderlig inkomst är temligen klart. Eleverna besöka ju akademien för att der sjelfva utbildas till musici, och man kan då väl icke begära att de skola kunna uppträda såsom konsertgifvande, åtminstone inför allmänheten och med anspråk på betalning från dess sida. Återstå då akademiens egna medlemmar. Härvid ber jag få erinra, att den institution, för hvilken byggnaden varit behöflig och blifvit uppförd, är ett musikaliskt konservatorium, som står under akademiens inseende och styrelse, och att de personer, som inväljas till ledamöter af akademien, deraf icke hafva någon personlig fördel, utan endast af intresse för saken emottaga förtroendeuppdraget att hafva tillsyn och värd öfver läroanstalten. Anstaltens uppgift är att lemna undervisning i musik åt blifvande artister, organister, musiklärare vid läroverk och musikanter vid regementena. Det är alldeles påtagligt, att de personer, som inväljas till ledamöter af Musikaliska akademien, icke kunna hafva något personligt intresse af detta läroverk. Visserligen hysa de intresse för musiken och dess utveckling och derföre hafva de äfven värden af läroverket sig anförtrodd, men att fordra det de skulle egna sin tid och sina krafter för att fylla en uppkommen brist i kostnaden för läroverkets byggnad, det anser jag vara att på dem ställa allt för stora anspråk. Många af akademiens ledamöter äro, fastän musikaliskt bildade, icke några virtuoser, och de få virtuoser, som der finnas, behöfva allt för väl för egen räkning de inkomster de genom sitt arbete kunna bereda sig, för att man skulle kunna begära, att de skulle använda sin tid för ändamål, af hvilka de icke kunna hafva någon direkt fördel. Dessutom måste jag säga, att stora konserter, sådana som här skulle kunna komma i fråga, helt säkert icke blefve inbringande. Jag har från min vistelse i Upsala mig säkert bekant, att de stora konserter, som der årligen anordnades af framlidne professor Josephson, aldrig gäfvö någon nämnvärd behållning.

*Om godtgörande af förskjutna kostnader för Musikaliska akademiens nya byggnad.*  
(Forts.)

*Om godtgörande af förskjutna kostnader för Musikaliska akademins nya byggnad.*  
(Forts.)

Så belöpte sig behållningen en gång till 2 kronor 50 öre, och då hade han på denna konsert arbetat i hela månader utan ersättning. En annan gång uppgick behållningen till 100 kronor. Man har äfven för mig uppgifvit, att den stora kyrkokonsert, som nyligen gafs i Ladugårdslandskyrkan, då Händels »Messias» uppfördes, icke, ehuru talrikt besökt, gaf någon behållning utan tvärtom en förlust på nära 1,000 kronor. Huru, då förhållandena visat sig sådana, Musikaliska akademien skulle kunna genom anställande af konserter betäcka en brist till belopp af 12,000 kronor, är verkligen för mig svårt att förstå. Jag har därför ansett det för mig vara en oafvislig pligt att meddela, huru förhållandena i verkligheten gestalta sig, på det denna Kammare icke måtte invagga sig i den förhoppning, att på den af Utskottet föreslagna väg något står att vinna. Jag tror derföre också, att om Kammaren vill bespara sig obehaget af att denna fråga, som ju alltid måste på något sätt lösas, skall komma tillbaka ett annat år, Kammaren gör klokast i att så godt först som sist bifalla den Kongl. propositionen.

Herr Key: Stats-Utskottet har, såsom Herrarne finna af motive-ringen till denna punkt, erkänt, att detta är en gammal affär, som den nuvarande regeringen fann före sig och likaså att det varit öppet och rätt att en utredning af dessa äldre missförhållanden nu blifvit Riksdagen delgifven. Detta ber jag få förutskicka, då jag nu tillåter mig att något bemöta Herr Statsrådet och Chefens för Ecklesiastik-departementet anförande.

Det ärade Herr Statsrådet nämnde, att den Musikaliska akademins ledamöter icke skulle kunna anses ega någon skyldighet att betäcka den brist, som uppstått genom det misslyckade experimentet att på fri hand frängå ett af vederbörande uppgjort, af Kongl. Maj:t och Riksdagen godkänt kostnadsförslag, och att Musikaliska akademien icke ens har någon skuld i att detta experiment misslyckats. Så har dock Kongl. Maj:t icke alltid tänkt. Redan af den Kongl. propositionen framgår, att då Kongl. Maj:t år 1876 bemyndigade Öfverintendentsembetet att »förskjuta» de för ifrågavarande ändamål erforderliga medel, anbefaldes, i sammanhang dermed, Musikaliska akademien att afgifva utlåtande »om och i hvad mån akademien skulle kunna genom årliga afbetalningar återgälda beloppet». Här af synes uppenbart framgå, att på den tiden Kongl. Maj:t icke ansåg Musikaliska akademien fritagen från skyldigheten att ersätta detta belopp. I öfrigt får jag säga, att då Musikaliska akademien år 1869 gjorde underdånig hemställan om anvisaude af medel för uppförande af egen byggnad för akademien, hvilken, såsom Herr Statsrådet nyss upplyste, var ämnad att innehålla en väning mera än sedan bestämdes, när, säger jag, akademien sjelf då ansåg sig kunna, för vinnande af en hastigare amortering af dess byggnadsskuld, anställa konserter, så synes deraf framgå, att akademien sjelf den tiden icke varit så främmande för tanken på konserters anställande, som den nu lärer vara, enligt hvad Herr Statsrådet nyss tycktes förutsätta. Jag föreställer mig också, att om akademien då ansåg det icke möta någon svårighet att på detta sätt amortera ett ojemförligt större



belopp, det skall blifva ändå lättare nu, då här icke är fråga om mera än något öfver 12,000 kronor.

Jag vill icke ingå i någon kontrovers angående den större eller mindre behållning, som af dylika konserter kan vara att påräkna. Jag vill endast erinra, att denna Musikaliska akademi inom sig hyser de största kompositörer, likasom de största exekutörer på det musikaliska området, Stockholm har att uppvisa; och jag kan icke föreställa mig annat, än att sådana musikaliska storverk, som en Händels »Messias», en Beethovens symfonier, af dem utförda skulle locka en tatrik publik. Äfven tillåter jag mig säga, att om förhållandet är sådant som här uppgifvits, att dylika konserter i regeln skulle inbringa litet eller intet, det förefaller mig märkvärdigt, att några konserter alls hållas; det skulle ju då innebära en stor försakelse af herrar musici. Jag vet väl, att det gifves konserter, som lemna ringa eller ingen behållning, ja till och med förlust, men det finnes äfven sådana som ge en ganska stor behållning, och så måste det vara, ty eljest som sagdt skulle icke, år efter år, alla dessa många konserter, af in- och utländska artister, uppföras.

På grund af hvad jag nu anfört och då det enligt min uppfattning icke kan vara riktigt, att Riksdagen får mottaga dylika efterräkningar, vågar jag tro att när Utskottet tillstyrkt det ena beloppet, som numera kan anses vara ostridigt, Utskottet varit i sin goda rätt, då det afstyrkt det andra. Jag hemställer derföre om bifall till Utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

*Punkterna 41 och 42:*

Biföllos.

*Punkten 43:*

I sin inom Andra Kammaren afgifna motion, N:o 74, hade Friherre *A. E. Nordenskiöld* föreslagit, att Riksdagen måtte för Serafimerlasarettets till- och ombyggnad, enligt ritningar och kostnadsförslag, som blifvit af Öfverintendentsembetet gillade och till Kongl. Maj:t ingifna, bevilja ett anslag af 700,000 kronor, deraf under år 1882 borde utgå 100,000 kronor, och det öfriga successivt under de följande 5 åren, under det vilkor, att lasarettensdirektionen och Stockholms kommun hvardera till samma byggnadsföretag bidroge med 300,000 kronor.

Utskottet hade hemställt,

att Friherre Nordenskiölds omförmälda förslag för närvarande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Med anledning af denna hemställan anförde motionären

*Om godtgörande af förskjutna kostnader för Musikaliska akademins nya byggnad.*  
(Forts.)

*Angående till- och ombyggnad af Serafimerlasarettet.*

*Angående  
till- och om-  
byggnad af  
Serafimer-  
lasarettet.  
(Forts.)*

Friherre Nordenskiöld: Jag anhåller att få nämna några ord till försvar för min motion, oaktadt jag vet att dess öde för denna gång är på förhand afgjort. Serafimerlasarettet är, såsom vi veta, icke ett vanligt lasarett; ty, utom dess ändamål såsom sådant, så är dermed jemväl förenadt ett annat, nemligen att vara en klinisk undervisningsanstalt, der hvar och en, som i Sverige skall utbildas till läkare, måste genomgå en 8 månaders kurs i praktisk medicin och lika lång kurs i praktisk kirurgi. Det är der, som våra läkare skola erhålla den praktiska duglighet, som skall göra dem lämpliga till sitt maktpåliggande kall. Då så är förhållandet, skulle man väl vänta, att detta lasarett skulle vara inrättadt fullt tidsenligt. Så är dock icke förhållandet. Jag vill icke upptaga tiden med att här åter uppräknade de många bristerna, som finnas i min motion anförda, jag skall ej skildra läroverkets tränga sjukrum, der den sjuke endast får hälften af den kvantitet luft, som anses behöflig för ett efter vetenskapens fordringar inrättadt lasarett; jag skall icke tala om dess tränga, mörka korridorer, eller dess smala trappor, uppför hvilka de sjuke måste forslas. Jag vill blott erinra derom, att den princip, enligt hvilken lasarettet är byggt, numera är föråldrad och olämplig, ja till och med så olämplig, att jag icke här vill upprepa de ord, med hvilka en framstående norsk läkare betecknade dylika lasarett, och genom hvilka ord den fördom, som är spridd bland allmänheten emot att intagas på lasarett, skulle vinna en allt för bedröflig bekräftelse. Men icke nog med att ifrågavarande lasarett icke är tidsenligt inrättadt och i följd deraf olämpligt att bilda en modell, efter hvilken dessa läkare måhända sjelfva en gång borde kunna lemna förslag till inredning af lasarett i andra delar af landet, så är det numera nästan omöjligt att der kunna på tillfredsställande sätt meddela undervisning åt de talrika eleverna; ty dels äro sjukrummen, der läraren skall för sina elever förklara de särskilda sjukdomsfallen, alltför tränga, dels finnas der icke några föreläsningssalar, hvarest läraren kan för sin åhörarekrets redogöra för sjukdomens förlopp och sättet för dess häfvande. I den med lasarettet förenade polykliniken få dagligen ända till hundra sjuka kostnadsfri läkarhjälp, och det vore för eleverna af synnerlig vigt att kunna tillgodogöra sig den mångsidiga erfarenhet, som här står att vinna; men utrymmet är här så trångt, att samtliga eleverna jemte de hjälpsökande ofta nog icke rymmas i den för polykliniken anslagna salen. De studerande vistas på lasarettet hela dagen, och det är naturligt att för dem bör finnas något rum, der de kunna affägga sina kläder och göra sina anteckningar öfver hvad de sett. Men der finnes blott en liten skrubb för detta ändamål, och dock skall tillika den jourhafvande läkaren der hafva sin bostad. Öfverläkaren har icke något rum, der han kan enskildt arbeta eller möjligen hafva sitt enskilda handbibliotek att tillgå, när han skall öfvertänka de viktiga beslut, som i de särskilda sjukdomsfallen måste fattas. Under sådana förhållanden torde det vara alldeles klart, att en ombyggnad af Serafimerlasarettet måste ske i den närmaste framtiden, och det skulle vara ganska bedröfligt, om ett uppskof nu komme att ega rum. Då ombyggnaden är beräknad att upptaga en tid af 6 år, så skulle ett uppskofsbeslut nu

föranleda till att ytterligare framskjuta tiden för de anmärkta olägenheternas afhjelpande. Uppskofvet har för öfrigt en annan ganska betänkelig sida. För öfrigt, hvarföre uppskjuta härmed? Vi få helt säkert nästa år — och längre uppskof kan väl ej ifrågakomma — så stora anspråk på nybyggnader, att det vore en god sak att hafva något undangjort.

*Angående till- och ombyggnad af Serafimerlasarettet.*  
(Forts.)

På grund häraf får jag fortfarande yrka bifall till min motion och afslag å Utskottets hemställan.

Herr Rubenson: Det lär väl icke finnas någon inom denna Kammare och icke heller inom Riksdagen, som vill bestrida, att behovet af en om- och tillbyggnad af Serafimerlasarettet är högst trängande och icke bör uppskjutas längre än som är alldeles nödvändigt. Åtminstone kan jag för min del icke afgifva ett annat omdöme. Men det oaktadt kan jag icke förneka, att Utskottet haft goda skäl att vid denna riksdag undanskjuta frågan. Till de skäl, som i betänkandet blifvit anförda för uppskof, vill jag för min del lägga ännu ett. Jag har nemligen hört sakkunniga personer uttala berättigade tvifvel, huruvida den tomt, der man vill uppföra den nya byggnaden, är egnad till plats för ett nytt sjukhus, och huruvida den icke i sanitärt hänseende är så beskaffad, att man bör noga betänka sig, innan man för detta ändamål der nedlägger så stora belopp, som här äro ifrågasatta.

Detta är dock icke anledningen till att jag begärt ordet. Anledningen är, att man här dragit på Stockholms stad en vaxel på icke mindre än 300,000 kronor; ett slag af vaxlar, som börja blifva moderna på riksdagsmarknaden. Huruvida vaxeln i detta fall kommer att honoreras, det tilltror jag mig icke att döma öfver, jag vill icke säga något bestämt hvad jag tror i det hänseendet, utan endast förklara, att hvad i första hand lasarettsdirektionen och i andra Stats-Utskottet sagt derom, att Stockholms kommun antagligen vore villig att till ifrågavarande byggnadsföretag bidraga med 300,000 kronor, i närvarande stund är alldeles för mycket sagdt. Den upplysningen vill jag då först lemna, att stadens kommunalstyrelse ännu icke haft tillfälle att uttala sig derom, huruvida staden vill bidraga med det eua eller andra beloppet till Serafimerlasarettets ombyggnad, och under sådana förhållanden är icke någon berättigad att antaga, att så skall ske. För min del anser jag mig emellertid böra för Kammaren framlägga några data, hvaraf man kan sluta till, huruvida sannolikhet finnes för hvad lasarettsdirektionen och Stats-Utskottet i detta fall antagit, eller om motsatsen kan komma att ega rum. Jag skall be att i sådant syfte i största korthet få redogöra för det nuvarande lasarettets tillkomst.

Första tanken på inrättandet af ett serafimerlasarett uppkom mot midten af 1700-talet eller något förr — lasarettet öppnades 1752. Dess första tillkomst berodde derpå, att Riksens Ständer vid 1739 och 1741 årens riksdagar togo initiativet till lasarettsfondens bildande derigenom att de beslöto att till densamma skulle inflyta vissa allmänna afgifter, såsom genom stamböcker, handtverks- och burskapsafgifter och frivilliga afgifter vid bröllop och begrafningar i Stock-

Angående  
till- och om-  
byggnad af  
Serafimer-  
lasarettet  
(Forts.)

holm. År 1754, således två år efter lasarettets öppnande, fick det rätt till kollektur och saumanskott äfven i landsorten. Man tänkte nemligen då, att det skulle blifva ett lasarett för hela riket. Det visade sig också att under de år, det befann sig i detta skede, eller åren 1754–1765, proportionen emellan sjuka från Stockholm och landsorten var i det närmaste såsom 2 till 1. Men man fann snart nog, hvilket ock var naturligt, att det icke var nog med ett lasarett för hela riket, och då kom man att tänka på bildandet af särskilda länslasarett. Förordningen härom utkom 1765, och på samma gång förklarades, att Serafimerlasarettet enligt regeln dämera afsågs för Stockholm och den närmaste landsorten, d. v. s. hufvudsakligen Stockholms län. Då fick sjukhuset denna förändrade karakter, och på detta vis förtgick det till på 1820-talet, då sängantalet uppgick till 140, hvaraf 110 för Stockholms stad, 20 för Stockholms län och återstående 10 för svårare kirurgiska operationer.

Herrarne behagade deraf finna att, sådant tillståndet var den tiden, var Serafimerlasarettet ett Stockholms kommunas lasarett. Också visade det sig, att, när sedermera behof af ökad utrymme uppstod, frågan om ett sådant ökad utrymme icke kom från Riksdagen eller staten, utan att behöfvat yppades såsom en Stockholms stads angelägenhet. År 1827 nedsattes en komité för ordnande af hufvudstadens sjukvård, och det var denna komité, som tog initiativet till den ombyggnad af Serafimerlasarettet, som då egde rum. I komiténs plan till ordnande af den kommunala sjukvården i Stockholm ingick nemligen, att Serafimerlasarettet skulle vara ett centralt sjukhus för Stockholm. I enlighet med denna synpunkt var det naturligt, att de medel, som ansågos nödiga för ombyggnaden, söktes ingalunda hos staten utan hos kommunen. Det är, icke annat jag kan förstå, beroende på ett missförstånd af lasarettsdirektionen, då den uppgifver, att den tillbyggnad, som då skedde, skulle bekostats med statsmedel. Så har icke varit förhållandet. Kongl. Maj:t förordnade den 3 December 1828, på samma gång han godkände planen till utvidgningen, hvilka medel skulle dertill användas. Det var i första rummet 10,000 riksdaler banko årlig tolagsafgift för till Stockholm inkommande finska varor. Dermed förhöll det sig så, att i början af samma år Kongl. Maj:t hade anslagit samma tolag till utförande af sådana anstalter till stadens allmänna nytta, bekvämlighet och försköning, som Kongl. Maj:t kunde finna för godt framdeles bestämma. Af denna tillgång anvisade Kongl. Maj:t ett årligt anslag af 10,000 riksdaler banko till lasarettets behof. Det var således medel som voro af Kongl. Maj:t anslagna till kommande ändamål. I andra rummet anslogs till byggnaden den s. k. lasarettsskillingen, hvilken icke var annat än en efter andra artikeln Bevillningsstadgan utgående afgift från Stockholms stads invånare. I tredje rummet anvisades en förhöjd inskrifningsafgift, motsvarande den nuvarande sjukvårdsafgiften, och i fjerde rummet lån af lasarettensmedel. Deraf följer, att vid den tiden var Serafimerlasarettet ett rent kommunalt sjukhus, som bekostades af kommunens medlemmar till uppförande och äfven hufvudsakligen i afseende på underhållet. Sedermera blef emellertid år 1836, med Kongl. Maj:ts begifvande, den

direkta skatten från stadens invånare indragen från lasarettet och lagd till en annan sjukvårdsinrättning i staden. Hvad åter angår den andra inkomsten, eller tolagen, började den på grund af förändrade förhållanden sina ut, och då måste naturligtvis i stället för dessa 15,000 kronor anskaffas andra medel. Detta skedde på det viset, att Kongl. Maj:t ingick till Riksdagen och, på den grund att lasarettet var icke blott en kommunal inrättning utan äfven, i dess egenskap af undervisningsanstalt för unga läkare, till gagn för staten, samt äfven på den grund att kommunens affärer voro sådana, att den icke utan olägenhet kunde åtaga sig att ersätta hela detta belopp, föreslog Riksdagen att bevilja ett anslag på 4,500 riksdaler banko, och på samma gång förklarade, att resten af bristen, 5,500 riksdaler banko, borde fyllas af stadens medel. Så gick det också. Riksdagen beviljade 4,500 riksdaler banko, och staden lemnade 5,500 riksdaler samma mynt. Af anledning, som jag icke hunnit taga reda på, utgick redan förut till lasarettet ett statsanslag af 5,500 riksdaler banko. Vid 1856—1858 års riksdag ökades dessa båda anslag med 9,000 riksdaler och sammanslogos med detta till det belopp af 24,000 kronor, hvarmed det för närvarande utgår. Hvad åter beträffar stadens bidrag, har äfven det under årens lopp ökat. År 1867 ökades det till 15,000 kronor på den grund, att man fann att de fattige eller mindre bemedlade patienter, som lågo å lasarettet för Stockholms stads räkning, kostade lasarettet mera än hvad det fick i ersättning från Stockholms kommun. Af samma anledning höjdes vid ett senare tillfälle kommunens bidrag till 20,000 kronor. För öfrigt bidrager staden med 2,000 kronor till bestridande af en del utgifter för polikliniken.

Af det nu anförda behagade Kammaren finna, att anledningen hvarför Stockholms kommun har ensam bekostat anläggningen och till en början ensam äfven underhållet af lasarettet, om man undantager sjukvårdsafgiften, varit den, att lasarettet ansetts såsom ett kommunalt sjukhus. Men under tidernas lopp hafva betydliga förändringar egt rum. Kommunen, som icke funnit sig belåten med en enda sjukhusinrättning, har under hand måst utveckla sina sjukhusinrättningar likasom öfriga inrättningar. Jemte lasarettet funnos redan sedan längre tid tillbaka provisoriska sjukhus och sjukvårdsinrättningar vid fattighuset.

Såsom Herrarne torde hafva sig bekant, har kommunen dessutom på senare tider underkastat sig betydliga utgifter för att sjelfständigt ordna sin sjukvård. Så har för det nya sjukhuset på Sabbatsberg, som alla erkänna vara fullt tidsenligt, i byggnadskostnad utgifvits 918,000 kronor, och lägges dertill inventariernas kostnad, så uppgår beloppet till öfver 1,000,000 kronor. Vidare har kommunen inköpt tomt till Maria sjukhus och der ordnat ett sjukhus för en sammanlagd kostnad af 137,000 kronor, och slutligen har vid försörjningsinrättningen uppförts ett fullständigt sjuk- och badhus för mer än 183,000 kronor. Kommunen har således i byggnads- och tomtkostnader för sjukhus gifvit ut på senaste tiden närmare 1,240,000 kronor. Under sådana förhållanden föreställer jag mig att frågan, om bidrag till Serafimerlasarettet, när den hinner till kommunen, kom-

*Angående  
till- och om-  
byggnad af  
Serafimer-  
lasarettet.  
(Forts.)*

Angående  
till- och om-  
byggnad af  
Serafimer-  
lasarettet.  
(Forts.)

mer att intaga en väsentligen annan ståndpunkt än i fordna tider. Första frågan blir då naturligtvis den: äro vi belättna med våra egna sjukvårdsinrättningar eller behöfva vi ytterligare sådana? Huru svaret härpå kommer att utfalla vet jag icke. Det är möjligt att det kan gå både i den ena och den andra riktningen. Man kan anse sig hafva nog med sjukvårdsinrättningar och ej behöfva några nya, eller också kan, jemte de öfriga, äfven Serafimerlasarettet befinnas behöfligt. Men en sak vill jag särskildt fästa uppmärksamheten på, och det är, att, äfven om kommunen skulle komma till det senare resultatet eller att den funne med sin fördel förenligt att i sin mån befordra byggandet af ett nytt Serafimerlasarett, det dock ej är sagdt att det sker under sådana villkor, att det är i någon synnerlig mån bevändt dermed för staten. Jag kan knappast tänka mig att kommunen, på samma gång den ginge önskningsarne till mötes och exempelvis bidroge med 300,000 kronor till denna byggnad, skulle låta nöja sig med att fortfarande betala 20,000 kronor om året för de fattiga patienter från Stockholm, hvilka ligga på sjukhuset. Skulle det blifva ett villkor för det nämnda bidraget, att detta anslag af 20,000 kronor till större eller mindre del indroges, så tror jag att Riksdagen ej skulle vara särdeles belåten med en sådan gåfva. Med ett ord, frågan om huruvida kommunen kommer att honorera den vaxel, man drager på densamma, är, såvidt jag kan förstå, för närvarande i sådant skick, att ingen lärer kunna tilltro sig afgöra, huru svaret skall blifva, när framställning i ämnet i sinom tid göres hos kommunen. I alla händelser föreställer jag mig att Kongl. Maj:t, innan proposition framkommer till Riksdagen om anslag till Serafimerlasarettets ombyggnad, gjort denna fråga klar samt gjort vederbörlig framställning till kommunen, så att Riksdagen må veta hvad den i denna sak har att rätta sig efter.

Herr Key: Stats-Utskottet har, innan det fattade sitt beslut i denna punkt, varit ute och besett Serafimerlasarettet likasom Karolinska institutet. Vi tillbragte der en hel förmiddag från morgonen till sena middagen, och jag kan således påstå att vi ganska noggrant besågo nämnda lasarett. Det kan ej falla mig in att i någon mån försvara de anordningar, som der förefinnas; de äro långt ifrån tidsenliga, och det är endast nitet och skickligheten hos de utmärkte läkare, som hafva befattning vid Serafimerlasarettet, som kunna göra tillståndet der för de sjuke drägligt och helsobringande. Men i allt fall måste jag beklaga hvar och en, som inhyses i dessa små sjukrum — salar kan jag icke kalla dem — med sina 20 å 30 sängar ställda bredvid hvarandra, i hvilka rum sjuke och döende ligga hoppackade, på samma gång som hela skaran af unge läkare skall få undervisning af professorerna i dessa samma trånga rum. Jag erkänner således fullkomligt det oafvisliga behöfvat af en snar ombyggnad af Serafimerlasarettet, men då Stats-Utskottet, det oaktadt, med stor majoritet beslöt att icke tillstyrka motionen, så voro skälen därför alltför öfvervägande, för att man skulle kunna lemna dem å sido.

Innan jag går vidare och anför dessa skäl skall jag be att få i förbigående lemna ett kort stycke statistik, som åtminstone medelbart hör

hit och kanske, i hvad fall som helst, kan intressera någon eller några i denna Kammare. Skulle Herrarne nemligen önska veta, hvad Riksdagen redan beviljat till nybyggnader denna gång, så är det på fjärde hufvudtiteln 257,000 kronor, på femte hufvudtiteln 72,600 kronor, på sjette hufvudtiteln 550,000 kronor, på sjunde hufvudtiteln 87,700 kronor och på åttonde hufvudtiteln, äfven om vi icke bifalla någon af motionerna, 366,260 kronor eller tillsammans 1,333,506 kronor. Detta är hvad Stats-Utskottet tillstyrkt och som Riksdagen till största delen redan beviljat.

Angående  
till- och om-  
byggnad af  
Serafimer-  
lasarettet.  
(Forts.)

Jag öfvergår nu till de skäl som varit för Utskottets beslut afgörande, ehuru då jag hvarken har någon bättre eller annan kändedom om *de* förhållanden, som den ärade talaren på stockholmsbanken anförde, så vill jag icke tillåta mig att ingå i något bestridande deraf, men jag är i stället i tillfälle att kunna komplettera dessa hans uppgifter, och, då äfven Stats-Utskottets motivering i det afseendet är mera summariskt gjord, tillåter jag mig att här fullständiga såväl denna som den ärade talarens uppgifter.

Under åren 1860—1880, summa 21 år, har på Serafimerlasarettet vårdats ett antal af 48,731 sjuke. Af dessa hafva 613 varit från utrikes ort, från Stockholms län 9,445, från öfriga län inom riket 7,174 och från Stockholms stad 31,499. Således ser man att från Stockholms stad och län har antalet af de på Serafimerlasarettet vårdade utgjort mer än  $\frac{4}{5}$ . Nu nämnde den ärade talaren, att Stockholms stad under de sista åren, uteslutande på egen bekostnad, vidtagit stora anstalter för åstadkommande af en förbättrad sjukvård och att man till följd deraf kunde vara mer än oviss, huruvida Stockholms stad skulle derutöfver vilja inlåta sig på att lemna större eller mindre bidrag till Serafimerlasarettets ombyggnad. Med anledning deraf ber jag att få särskildt nämna, att de sjuka, hvilka ännu så nyligen som förlidna år vårdades på Serafimerlasarettet, utgjorde: 31 från utrikes ort, 444 från Stockholms län, 494 från öfriga län inom riket och 1,150 från Stockholms stad, summa 2,119. Alltså mer än  $\frac{3}{4}$  af hela antalet från Stockholms stad och län samt mer än hälften ensamt från den förra. Jag har velat anföra dessa uppgifter på det att, om de kunna vederläggas, man måtte göra det.

Med dessa siffror för ögonen, tror jag icke man kan förtänka att Stats-Utskottet icke velat gå en utredning i förväg. Jag tror också, att en sådan utredning eller ett bestämmande om hvad som kan vara rättvist och billigt på de olika hållen, endast kan ske derigenom att Kongl. Maj:t tager saken om hand, hvilket vi väl också få erkänna vara lämpligt. Under sådana förhållanden, säger jag, har man, trots allt hvad som här talat till hjertat, icke kunnat göra annat än hänvisa saken till förnyad behandling; och säkerligen lär det icke dröja länge, förrän Kongl. Maj:t, efter skedd utredning, med huru stora andelar Stockholms stad och län hvar för sig böra bidraga, derom afgifver förslag till Riksdagen.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Sven Andreasson: Det är med en viss motvilja jag ånyo uppträder mot ett förslag, framställt af den högtårade motionären, så

Angående  
till- och om-  
byggnad af  
Serafimer-  
lasarettet.

(Forts.)

mycket mera som jag genom besök i Serafimerlasarettet funnit, att en om- och tillbyggnad deraf är mer af behofvet påkallad än den af samme motionär föreslagna tillbyggnaden vid Karolinska institutet. Det var verkligen för litet utrymme vid Serafimerlasarettet, lokalerna voro osunda och i behof af bättre luftvexling, och det var för många sjuksängar i hvarje rum. Jag tror därför, att en ombyggnad eller nybyggnad vore behöflig, och när det framdeles blir utredt hvad Stockholms stad och län böra göra för saken samt om lägets lämplighet m. m., så skall jag, derest jag är riksdagsman, icke motsätta mig hvad som kan blifva föreslaget i detta hänseende.

Herr Key har för öfrigt sedan jag begärde ordet utredt saken så tillräckligt, att det nästan varit öfverflödigt af mig att yttra något, och vill jag således för närvarande endast yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Friherre Cederström: Jag har icke något bestämdt yrkande att göra, men då Utskottet i förevarande betänkande såsom motiv för sitt afslag äfven sagt, att Utskottet anser, att Stockholms läns landsting borde lemna något bidrag till den föreslagna om- och tillbyggnaden af Serafimerlasarettet, skall jag be att få yttra några ord.

Jag kan naturligtvis icke på förhand säga huru landstinget kommer att göra i detta fall, men det förefaller mig, att landstinget icke gerna kan lemna något anslag till ifrågavarande byggnadsföretag. Stockholms län har under de senare åren låtit uppföra eller öfvertagit icke mindre än fyra lasarett och sålunda redan gått så långt på den banan, att jag fruktar, att något bidrag från Stockholms län nu icke kan vara att förvänta, i synnerhet som Stockholms län redan bidrager med ett belopp af 12,000 kronor för de 30 sjuksängar, som å Serafimerlasarettet tillhandahållas sjuka från länet. Om direktionen för ett lasarett kommer öfverens med ett landsting om att länet skall betala en viss afgift för de patienter, som derifrån å detta lasarett erhålla vård, kan väl detta icke innebära någon skyldighet för länet att deltaga i kostnaden för uppförande af ett nytt lasarett. För min del åtminstone finner jag detta vara bra mycket begärdt, i synnerhet i fråga om ett lasarett, der den kliniska undervisning, som det åligger staten att ombesörja, är förlagd.

Jag har endast begärt ordet för att få uttrycka denna min enskilda åsigt.

Herr Wieselgren: För min del tror jag icke heller, att man kan grunda något slags påstående om byggnadsskyldighet för vare sig Stockholms stad eller län, hvad angår Serafimerlasarettet, på det skäl, att sjuka från Stockholms stad eller län vårdas på detsamma. Det är klart som dagen, att, om sjuka vårdas på ett lasarett, har man rätt begära ersättning för *den vård*, som lemnas dem, men att derpå grunda någon slags skyldighet för det län eller den kommun, de tillhöra, att deltaga i byggnadskostnaden för lasarettet, kan jag för min del icke finna befogadt. Det har således för mig syntts som om Stats-Utskottets försök att draga in Stockholms stad och län i frågan mera bör betraktas såsom bevis på dess önskan att få ett uppskof



med frågans afgörande än såsom vitsordande dess öfvertygelse om ett i antydda afseendet befintligt *rättsanspråk*. Då deremot så väl Utskottet i sitt utlåtande som Utskottets ordförande hafva på det mest otvetydiga sätt erkänt, att Serafimerlasarettet är i behof af ombyggnad, hade jag för min del ansett det vara mera följdriktigt, om desse ärade vederbörande tillstyrkt bifall till motionärens förslag. Ty det är ju dock ett obestriddt faktum, att detta Serafimerlasarett är en nödvändig förutsättning för bedrifvandet af den medicinska undervisning, som staten funnit nödigt här anordna. Om Serafimerlasarettet icke funnes till, huru skulle staten då vara i stånd att få fullföljda de bestämmelser, staten sjelf stadgat för läkares utbildning här i staden? Det är således, tror jag, fullkomligt klart att, om någon byggnadsskyldighet icke *godvilligt* medgifves af Stockholms stad och län, måste staten sjelf vara betänkt på att uppföra denna byggnad; och då så starka tvifvelsmål af föregående talare uttalats om beredvilligheten hos nämnda stad och län att underkasta sig en sådan utgift — tvifvelsmål, hvilka förefalla mig ganska naturliga — kan jag icke annat än stanna vid den öfvertygelsen, att, när Stats-Utskottet så lifligt erkänt behovet af en ny byggnad, Stats-Utskottet också gjort rättast i att tillstyrka bifall till motionärens förslag. För min del skall jag bedja att få förena mig i det yrkande motionären framställt.

*Angående om- och tillbyggnad af Serafimerlasarettet.*  
(Forts.)

Herr Liss Olof Larsson: Huru gerna jag än i denna fråga skulle med min röst vilja understödja motionärens förslag, kan jag dock icke göra det, när frågan icke är så utredd, att jag kan, så att säga, på rak arm rösta för densamma, utan måste därför sluta mig till Utskottets förslag, hvartill jag yrkar bifall. Jag hoppas emellertid, att Kongl. Majt med all den skyndsamhet, som är möjlig, skall låta utreda denna fråga, på det att vi, så snart ske kan, måtte få ett fullt tidsenligt sjukhus i Stockholm. När Serafimerlasarettet skall vara landets förmämsta sjukhus, är det bedröfligt, att dess byggnader skola vara så dåliga, då man vet, att landets skickligaste läkare, såsom jag hört sägas, äro anstälde vid detsamma. Af en utländing, som besett det, hörde jag en gång yttras, när han gick derifrån, att öfver dörren borde stå som inskription: »här dräpes folk på statens bekostnad». Det är, som sagdt, bedröfligt att lokalerna skola vara så dåliga, när man har tillgång till en så utmärkt läkarrecorps som den vid Serafimerlasarettet anställda.

Det är med ledsnad jag hört, huru representanterna från Stockholms stad och län sätta i fråga, att staden och länet icke skulle vilja deltaga i kostnaden till ästadkommande af ett nytt sjukhus. Jag kan deraf knappt sluta mig till något annat, än att de icke känna till huru dåligt detta sjukhus är eller huru stor fördel de hafva af att inom sitt område hysa en sådan sjukvårdsanstalt som Serafimerlasarettet med sådana läkare, när de kunna sätta något sådant i fråga. Jag är öfvertygad om, att man i Kopparbergs län, som på senare åren byggt lasarett för 600,000 kronor, skulle, om det erbjöds att få en sådan läkarevård, som den hvilken finnes vid Serafimerlasarettet, mot att bidraga till kostnaden för en sjukhusbyggnad,

Angående  
om- och till-  
byggnad af  
Serafimer-  
lasarettet.  
(Forts.)

med uppräcka händer antaga ett sådant anbud. Jag tror också, att när Kongl. Maj:t en gång gör en sådan framställning till vare sig Stockholms kommun eller län, äfven de skola vara villiga att bidraga till åstadkommande af ett lasarett, som är värdigt landets förnämsta sjukvårdsinrättning. Men, som sagdt, frågan är ännu icke utredd, och därför vill jag för närvarande sluta mig till Utskottets förslag, i förhoppning att frågan snart återkommer fullt utredd till Riksdagen från regeringen.

Herr Hammarberg: Med den argumentation, den siste talaren använde, synes det mig, som han bort komma till ett helt annat resultat. Jag har redan en gång förut i afton haft tillfälle yttra mig, då fråga förevar om anslag till Karolinska institutet, och jag tog mig då friheten att nämna några ord äfven om föreliggande fråga angående byggnadsanslag till Serafimerlasarettet och den trängande nödvändighet, jag anser det vara att denna fråga snart blifver löst.

Utom de talande och bevekande skäl, som af motionärerna framhållits både i denna och i Första Kammaren, vill jag omnämna, att jag varit i tillfälle att höra åtskilliga herrar läkare afgifva nära nog härresande beskrifningar om det eländiga tillstånd, hvari lasarettet befinner sig. Men då jag väl vet, att dessa beskrifningar icke för närvarande kunna föranleda Kammaren att fatta det beslut, hvarupå jag kommer att yrka, så önskar jag åtminstone, att de uttalanden, som här i dag gjorts, måtte föranleda dertill att regeringen så skyndsamt som möjligt låter utreda hvad som ännu kan behöfva utredas, för att tillfredsställa de Herrar som aldrig kunna få nog af utredningar. Alltså hoppas jag, att denna fråga snarast må från regeringen återkomma till Riksdagen och omedelbart blifva löst på ett fullt tillfredsställande sätt.

Emellertid ber jag att nu få instämma i det yrkande, som framstälts af Friherre Nordenskiöld.

Herr Nils Petersson i Runtorp: Det kan väl icke vara på fullt allvar som man här förordat bifall till motionärens förslag, emedan ett så stortadt företaget, som nu ifrågavarande, säkerligen erfodrar noggrannare utredning än här skett, för att komma till stånd.

Jag har dock begärt ordet hufvudsakligen för att påpeka, att, då det af en representant på stockholmsbanken, hvilken naturligtvis känner bättre till förhållandena uti ifrågavarande hänseende än någon annan af oss kan göra, blifvit satt i tvifvelsmål, huruvida den mark, på hvilken Serafimerlasarettet nu är beläget, vore fullt lämplig för detta ändamål utan snarare vore för sank, det verkliga kunde vara möjligt att så är förhållandet. Om nu detta är fallet, så vore det väl icke skäl att uppföra en ny lasarettbyggnad på denna mark. För min del har jag äfven en annan betänklighet i detta afseende, nemligen den att gasverket ligger så nära, att det kan vara förenadt med våda att lägga ett nytt lasarett så nära derintill. Nu har jag visserligen hört, att det icke är så aldeles säkert, att gasverket allt framgent skall vara kvar der det nu är, och i så fall försvinner naturligtvis denna min betänklighet. På samma sätt anser jag äfven,

att Eldqvarnen måhända ligger för nära ifrågavarande byggnadstomt, men detta anser jag dock icke vara så farligt, ehuru det på sätt och vis kan vara ett förhållande, som bör tagas i betraktande innan beslut i denna fråga fattas, då det ändå gäller en så storartad byggnad som här är föreslagen.

Jag har icke velat förneka, att den föreslagna nybyggnaden kan vara nödvändig, men jag har dock ansett, att, om det nu verkligen är behöfligt att bygga på just denna plats, så vore det icke skäl att dröja dermed, till dess hela det stora företaget kunde af Riksdagen godkännas, utan det vore i min tanke lämpligare, om man beslöte att börja med uppförande af erforderliga mindre byggnader på den nuvarande fria platsen. Derigenom kunde man inom icke så lång framtid förlägga en del af sjukvårdsanstalterna till detta nya ställe, till dess man finge fullkomligt utredt att eller huru man borde bebygga hela den ifrågavarande platsen för det afsedda ändamålet. Jag tror nemligen, att ännu icke är fullt utredt allt hvad som behöfver utredas beträffande nödvändigheten att bygga på hela denna plats, utan att man i det hänseendet bör afbida tiden, och vid sådant förhållande synes mig, att det vore en ändamålsenlig åtgärd till tidens vinnande och till gagn för läkarevetenskapen och de sjuke, att nu endast afhjelpa de mest trängande behofven genom att utföra några af de nybyggnader, som här af motionären föreslagits.

Jag har endast velat nämna detta, och yrkar jag för öfrigt bifall till Stats-Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositioner blifvit gifna i enlighet med de yrkanden, som förekommit, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

*Punkterna 44 och 45:*

Biföllos.

*Punkten 46:*

*Mom. a):*

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att för inköp af å Kristinehamns stads grund belägna egendomen Marieberg till plats för ett *hospital*, hufvudsakligen afsedt för *sinnessjuka från Vermlands, Örebro och Skaraborgs län*, anvisa på extra stat för år 1882 ett belopp af 10,000 kronor, att användas till handpenning å köpskillingen för nämnda egendom.

*Angående  
ett nytt  
hospital för  
mellersta  
Sverige.*

I anledning af detta Kongl. Maj:ts förslag, hvarå Herr A. P. Lind i motionen N:o 160 yrkat afslag, hade Utskottet hemställt, att Riksdagen, utan afseende å Herr A. P. Linds omförmälda yrkande, måtte med bifall till Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning, för ofvan angifna ändamål på extra stat för år 1882 anvisa ett belopp af 10,000 kronor.

Angående  
ett nytt  
hospital för  
mellersta  
Sverige.  
(Forts.)

Herr Nils Petersson, hvilken inom Utskottet reserverat sig mot berörda hemställen, anförde: Jag vill endast med några ord redogöra för orsaken, hvarför jag reserverat mig mot Utskottets förslag i denna punkt. Jag har dermed icke velat säga att sjukvården i detta fall icke behöfver utvidgas och förbättras eller att ett nytt hospital för mellersta Sverige icke vore behöfligt, men jag har dock haft vissa betänkligheter vid att biträda Utskottets förslag, och dessa betänkligheter ber jag nu få här framställa.

Efter hvad jag kunnat bedöma denna fråga, har den till hospitalsbyggnad föreslagna platsen den fördelen att vara belägen nära intill en stad och i närheten af en jernvägsstation. Der lärers äfven finnas rik tillgång på vatten, hvilket är en stor fördel, äfvensom det finnes mycket annat, som talar till fördel för denna plats. Men det är likväl en sak jag här vill fästa uppmärksamheten på — utom det att jag tror, att det möjligen kan finnas statsdomäner, som vore lika lämpliga för nu ifrågavarande ändamål som den här föreslagna platsen, hvarigenom staten kunde slippa köpa tomt för detta hospital — och det är, att denna tomt, enligt mitt förmenande, är alldeles för dyr. Det är väl sant, att staten vanligtvis får betala hvad den köper dubbelt mot hvad det är värdt, eller mot hvad andra köpare kunde få betala, men man bör dock se till att statens medel icke onödigtvis förlösas. Dertill kommer ännu en annan sak, som icke upplysts af handlingarne, och det är att kostnaden för den föreslagna platsen i sjelfva verket blir 20,000 kronor högre än här uppgifvits i Utskottets utlåtande. På ena sidan om dessa egor går nemligen jernvägen och på den andra sidan finnes en landsväg. Om hospitalet nu skall byggas på denna till inköp föreslagna plats, så måste landsvägen ovilkorligen omläggas och kostnaderna derfor kunna beräknas till omkring 20,000 kronor. Jag tillåter mig dock framställa det spørsmålet, om man verkligen vid Marieberg kan erhålla en så förträfflig plats för en hospitalsanläggning, som man förmenat. Hvad särskildt angår den omordade rikliga vattentillgången, så finnes i sjelfva verket icke någon större vare sig sjö eller ström i närheten, utan endast mossar och moras, och det vatten, som der samlas, kan väl icke vara synnerligen friskt. Ytterligare gifves det en annan orsak till dröjsmål, nemligen att man på senare tider kommit underfund med, att dylika hospital anläggas allt för dyrbara. Man har på senare tider i utlandet börjat använda en billigare byggnadsmetod, och Sverige borde i detta afseende följa utlandets exempel. Om man sålunda dröjde någon tid ännu, kunde man måhända så väl genom förnyade undersökningar finna en lämpligare plats för anläggningen som hinna uppgöra ett billigare kostnadsförslag.

På dessa af mig nu anförda skäl har jag reserverat mig emot Utskottets hemställan till den kraft och verkan det hafva kan. Jag vill nu icke framställa något bestämdt yrkande, utan vill låta mig nöja med Kammarens beslut, huru det än må utfalla.

Öfverläggningen förklarades slutad, hvarefter Utskottets hemställan bifölls.

Uti mom. b) hade Utskottet yttrat sig öfver Herr C. Hammarhjelm's inom Första Kammaren väckta motion, N:o 19, i hvilken föreslagits, att Riksdagen förutom de 10,000 kronor Kongl. Maj:t äskat för det ändamål, som i mom. a) här förut finnes omförmäldt, ville till bekostande af erforderliga förberedande åtgärder och till byggnadsarbetets påbörjande å extra stat för år 1882 anvisa återstoden af samma belopp, som Riksdagen år 1878 anslagit till hospitalsbyggnadens påbörjande under år 1879 — hvilket belopp, med anledning deraf att de förberedande åtgärderna för platsens bestämmande icke voro afslutade, ej kommit till användning för denna sjukvårdsanstalt, utan med Riksdagens medgifvande anvisats till utförande af andra hospitalsbyggnader — eller tillsammans 70,000 kronor.

Angående  
ett nytt  
hospital för  
mellersta  
Sverige.  
(Forts.)

Och hade Utskottet hemställt,

att Herr Hammarhjelm's ifrågavarande förslag icke måtte till någon vidare Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan denna hemställan blifvit uppläst, yttrade

Herr Dickson: Jag får verkligen beklaga, att Kongl. Maj:ts regering, vid denna frågas föredragning, icke, såsom af statsrådsprotokollet framgår, funnit skäl att tillstyrka bifall till det förslag, som blifvit i ämnet framställt. Det är nemligen aldeles ovedersägligt, att det förefinnes ett så trängande behof för denna del af landet att få en hospitalsbyggnad, att, derest förslaget om beviljande af medel för dess uppförande från Regeringens sida framkommit, Riksdagen sannolikt beviljat anslag dertill. Riksdagen har redan gifvit på hand, att en hospitalsbyggnad skall anläggas å egendomen Marieberg. Om nu, såsom Herr Hammarhjelm i sin motion föreslagit, ett belopp af 60,000 kronor redan nu skulle till ändamålet anslås, skulle detta leda derhän, att hospitalsbyggnaden blefve färdig åtminstone ett år tidigare än eljest. Jag föreställer mig, att Riksdagen nästkommande år, då fullständigt förslag om uppförande af detta hospital jemte kostnadsuppgift kommer att för Riksdagen framläggas, då skall bevilja erforderliga medel för byggnadsarbetet, men dessa medel blifva icke tillgängliga förr än år 1883 och byggnaden kommer således icke att kunna förr än samma år påbörjas. Om åter Riksdagen redan nu beviljade ett anslagsbelopp af, såsom motionären hemställt, 60,000 kronor, skulle en stor del af arbetet med dessa penningar, som redan år 1882 finnes att tillgå, kunna begynnas, t. ex. planering och grundläggning verkställas, hvarigenom byggnaden skulle blifva färdig ett år tidigare. Det trängande behofvet kan jag för min del vitsorda, och är öfvertygad att jag deri skall understödjas af alla representanter för Vermlands, Nerikes och norra Skaraborgs län. Dessa län äro nu hänvisade till Göteborgs hospital. Men under den tid af öfver 20 år, jag haft den äran att vara ordförande i hospitalsstyrelsen i Göteborg, har jag mera än en gång varit med om den hårda nödvändigheten, att ansökningar om inträde blifvit, till följd af bristande utrymme å dervarande hospital, afslagna. Man har då nödgats hän-

Angående  
ett nytt  
hospital för  
mellersta  
Sverige.  
(Forts.)

visa patienten att begifva sig den långa vägen till Lund eller Vexjö eller Hernösand. Behöfvet af detta nya hospital är med ett ord så trängande. att det vore en ytterlig fördel för de nämnda provinserna, om detsamma så fort möjligt vore kunde blifva färdigt. Jag vågar derfor hemställa att, på sätt Herr Hammarhjelm föreslagit, Riksdagen sedan den nu en gång beslutat ett hospitals uppförande vid Marieberg, måtte redan för år 1882 anslå så mycket medel, att arbetet då kan påbörjas, eller att utöfver de beviljade 10,000 kronor, ytterligare 60,000 kronor måtte för ändamålet anvisas.

Jag hemställer om bifall till Herr Hammarhjelm's motion.

Herr Harald Ericsson: Jag ber att få såväl å egna som, efter hvad jag vill hoppas, å mina kamraters här på bänken vägnar instämman med Herr Dickson.

Herr Nils Petersson: Herr Talman! Mine Herrar! Nu nödgas jag göra ett bestämdt yrkande, och det är på afslag. Jag har den öfvertygelse, att man behöfver taga i öfvervägande, huru det skall byggas, och det behöfves väl någon tid till det också. Och när Kongl. Maj:t i sin proposition nöjt sig med 10,000 kronor, skulle det vara besynnerligt, om Kammarern frångick denna siffra, och på grund af en enskild motionärs yrkande höjde anslaget. Jag tycker, att man icke vidare behöfver upptaga tiden med tal härom, utan inskränker mig till att yrka afslag.

Herr Jan Magnusson: Jag skulle icke hafva uppträdt, om icke reservanten yrkat afslag, förmodligen å Utskottets hemställan, hvars godkännande ligger mig om hjertat. Jag hade helst önskat, att Riksdagen hade beviljat de 60,000 kronor, Herr Hammarhjelm i sin motion begärt, fastän jag icke hyser någon större förhoppning, att detta skall vinna bifall. Men jag ber i allt fall att få till alla delar biträda Herr H. Ericssons instämmande med talaren från Göteborg. Det är verkligen mycket svårt att föra vansinniga den långa vägen till Göteborg, så att personer, som skola bekosta den långa transporten, förskräckas för det långa afståndet och hellre försöka att så länge som möjligt behålla de sjuka hemma.

Herr Nils Petersson: Jag ber att få rätta en missägning eller rättare sagdt, en ofullständighet i mitt nyss gjorda yrkande. Jag yrkade blott afslag, men det var afslag å *motionen* som jag dermed menade.

Öfverläggningen var slutad. Efter det Herr Talmannen framställt propositioner enligt de gjorda yrkandena, blef Utskottets hemställan bifallen.

*Punkterna 47—51:*

Biföllos.

*Punkten 52:**Om anslag  
till Nordiska  
museet.*

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att till förvarande och vårdande af Nordiska museets samlingar bevilja för år 1882 ett extra anslag af 11,600 kronor.

I sammanhang med denna nådiga framställning hade Utskottet till pröfning förehaft två inom Riksdagen väckta motioner, deruti af anförda skäl föreslagits:

af Friherre *G. af Ugglas* (motion N:o 14 i Första Kammarren), att det hittills varande årliga statsanslaget till Nordiska museet af 11,600 kronor måtte varda förhöjdt med 4,000 kronor, att användas till aflöning åt museets styresman; och

af Herr *S. A. Hedlund* (motion N:o 124 i Andra Kammarren), att ifrågavarande anslag måtte ökas till 16,000 kronor, i afsigt att dermed måtte beredas tillfälle åt den styrelse, som förvaltar nämnda museum, att till styresmannen lemna ett årligt arfvode af åtminstone 4,000 kronor.

I anledning af dessa framställningar hade Utskottet gjort följande hemställan:

att Riksdagen måtte på extra stat för år 1882 anvisa ett belopp af 16,000 kronor, att ställas till styrelsens för Nordiska museet förfogande, för att enligt dess bestämmande användas för museet tillhörande ändamål.

Ordet begärdes af

Herr Nils Petersson, hvilken inom Utskottet anmält reservation vid förevarande punkt och som nu yttrade: Då jag äfven reserverat mig mot den nu förevarande punkten i Utskottets utlåtande, ber jag att få med några få ord framställa skälen härför, de mest principiella åtminstone. Jag tycker, att Kongl. Maj:t bör känna behofven bättre än en enskild motionär, och när Kongl. Maj:t begärt 11,600 kronor, så borde man hafva stannat dervid; hade det erfordrats mer, så hade nog Kongl. Maj:t gjort framställning derom. Med all aktning för våra museer, så tycker jag, att de blifva så många, att de hota att växa oss alldeles öfver hufvudet, och jag tror, att man kan vara alldeles belåten med den framställning Kongl. Maj:t här vid lag gjort. Det är skälet, hvarför jag reserverat mig och nu yrkar afslag åt Utskottets hemställan samt bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Hedlund: På de skäl, som af Utskottet anförts och hvilka synas mig så öfvertygande, att till och med den ärade reservanten bort taga intryck deraf, samt med tacksamt erkännande af den välvilja, hvarmed Utskottet omfattat saken, ber jag att få yrka bifall till hvad Utskottet föreslagit.

Angående  
Sveriges del-  
tagande i en  
geografisk  
kongress och  
exposition  
i Venedig.

Häruti förenade sig Herrar *Jan Magnusson, Wieselgren* och *O. G. Nordenskjöld*.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 53:*

Blef äfvenledes bifallen.

Uti *punkten 54* hade Utskottet afgifvit utlåtande öfver Herr *C. F. Wærns* inom Första Kammaren väckta motion N:o 36 samt, med förordande af bifall till nämnda motion, hemstält,

att Riksdagen till betäckande af de kostnader, som kunna för-  
anledas af Sveriges deltagande uti den geografiska kongressen och  
expositionen i Venedig innevarande år, måtte på extra stat för år  
1882 anvisa ett belopp af 15,000 kronor.

Herr Nils Petersson, som inom Utskottet reserverat sig mot  
berörda hemställan, yttrade: Det är icke mycket tacksammt att vara  
reservant, när man icke får sina påståenden mera uppmärksammade  
än hvad fallet synes vara med mig, men då jag reserverat mig i  
frågan, ber jag dock att få säga några få ord.

Att Sverige skulle kunna vinna något i anseende, såsom den  
ärade motionären påstått, genom sitt deltagande i en sådan geogra-  
fisk kongress, det är ju möjligt, ehuru jag för min del icke kan  
förstå det, men jag föreställer mig, att om det hade varit nödvän-  
digt, så hade nog Kongl. Maj:t gjort framställning derom. Jag tror  
icke, att vi här böra med rätta bifalla ett sådant förslag annat än  
på framställning af Kongl. Maj:t, som nog bevakar våra intressen  
alldeles tillräckligt väl utan någon enskild motionärs påtryckning.  
Det är skälet hvarför jag reserverat mig. Jag yrkar afslag å Ut-  
skottets hemställan.

Öfverläggningen förklarades slutad. Herr Talmannen gaf först  
proposition på bifall till Utskottets hemställan samt derefter, enligt  
Herr Nils Peterssons yrkande, på afslag å sagda hemställan; och  
fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande  
ja besvarad. Votering blef begärd, i följd hvaraf en så lydande om-  
röstningsproposition uppsattes, justerades och antogs:

Den som bifaller hvad Stats-Utskottet hemstält i 54:de punkten  
af Utlåtandet N:o 12

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;



Vinner Nej, har Kammaren afslagit Utskottets förevarande hemställan.

Omröstningen, i vanlig ordning verkställd, utföll med 51 ja mot 76 nej; varande således Utskottets hemställan afslagen.

*Punkten 55:*

Bifölls.

## § 2.

Till bordläggning anmäldes:

Konstitutions-Utskottets Utlåtanden:

N:o 5, i anledning af motion om tillägg till § 3 Tryckfrihetsförordningen;

N:o 6, i anledning af motioner om ändring i Tryckfrihetsförordningen för vinnande af utvidgad frihet att anlägga boktryckeri;

N:o 7, i anledning af motion om ändring af § 109 Regeringsformen samt §§ 5 och 23 Riksdagsordningen; och

N:o 8, i anledning af motion om införande af öppen omröstning inom Riksdagens Kamrar och Utskott;

Stats-Utskottets Memorial och Utlåtanden:

N:o 35, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i anledning af väckt fråga om ersättning åt förre Landtbrukaren Sven Johan Bladh för hos honom anställt beslag;

N:o 36, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående täckande af en å anslaget till Marinregementet uppkommen brist;

N:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående beviljande af pension å allmänna indragningsstaten åt Professoren Johan Christofer Boklunds enka;

N:o 38, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående genomförande af Medelpads fögderis delning i två fögderier;

N:o 39, i anledning af väckt motion om ändringar i Kongl. Stads-gan angående skjutsväsendet, den 31 Maj 1878; och

N:o 40, i anledning af väckta förslag, dels om jernvägsbyggnader för statens räkning och dels om anvisande af statsbidrag till enskilda jernvägsanläggningar;

Banko-Utskottets Memorial och Utlåtanden:

N:o 10, i fråga om afskrifning ur Riksbankens hufvudkontors räkenskaper af åtskilliga fordringar;

N:o 11, i anledning af väckt motion om inrättande af en s. k. jordbruksbank i sammanhang med Riksbanken för tillhandahållande af lån till nyodlingar; och

N:o 12, i anledning af väckt motion om inrättande i Vexjö af ett afdelningskontor af Riksbanken; samt

Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 31, i anledning af Riksdagens Justitieombudsmans hemställan om tillägg till 23 kapitlet Strafflagen;

N:o 32, i anledning af väckt motion dels om ordnande af kommunalrepresentation för härad eller tingslag, dels ock om kronouppbördsmans redovisning för de inom härad eller tingslag utdebiterade medel och revision af sådan redovisning;

N:o 33, öfver väckt motion om utfärdande af en lag till inskränkande af s. k. vivisektioner;

N:o 34, i anledning af väckt motion om lagbestämmelser rörande egande- och nyttjanderätt till bostadslägenhet i stadsfastighet;

N:o 35, i anledning af väckt motion om tillägg till 55 § Utsökningslagen;

N:o 36, i anledning af väckt motion om ändring i 59 § Utsökningslagen samt upphäfvande af 60 § i samma lag;

N:o 37, i anledning af väckt motion om tillägg till 99 § Utsökningslagen;

N:o 38, i anledning af väckt motion om ändring i 41 § Konkurslagen;

N:o 39, i anledning af väckt motion om förändrade bestämmelser rörande bevakning af varufordran i konkurs;

N:o 40, i anledning af väckt motion rörande ändring i lagens stadgande om kronans rätt till danaarf;

N:o 41, i anledning af väckt motion om upphäfvande för vissa orter af Förordningen den 29 Juni 1866, angående dispositionsrätten öfver skogen å sådana skattehemman, som uppkomma af nybyggen, hvilka hädanetter från kronan upplåtas, m. m.; samt

N:o 42, i anledning af väckt motion om underdånig skrifvelse angående framläggande för adelsmöte af förslag till upphäfvande af vissa bestämmelser i de adliga privilegierna.

Dessa ärenden skulle, jemte Kongl. Maj:ts i förmiddagens sammanträde bordlagda nådiga proposition till Riksdagen, uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 3.

Föredrogos och godkändes Riksdagens Kanslis förslag,

dels till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 9, angående val af Fullmäktige i Riksbanken; och

N:o 10, angående val af Fullmäktige i Riksgäldskontoret;

dels till Riksdagens förordnanden:

N:o 11, för Fullmäktige i Riksbanken;

N:o 12, för suppleanter till Fullmäktige i Riksbanken;

N:o 13, för Fullmäktige i Riksgäldskontoret; och

N:o 14, för suppleanter till Fullmäktige i Riksgäldskontoret.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter Kammarrens ledamöter åtskildes kl.  $\frac{3}{4}$  11 e. m.

In fidem

*H. A. Kolmodin.*

---